Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית HATOREN גליון כ (רכ)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

1. א. ועידת הסיוע.
   ב. ועידת המורים העברים.
   א. נ. פרלברג.
2. השלם במדותיו.
   משה הלוי.
3. בימי החורבן.
   אברהם שוער.
4. הציוניות ושאלת ארץ־ישראל בבית־הלורדים האנגלי.
   אינדפנדנט.
5. מלכת־שבא באגדות בני־קדם.
   פרופ. נחום סלושץ.
6. חדשות ומאורעות.
7. התנועה הלאומית.
8. שונות.

VOL. VII NEW YORK, JULY 30, 1920 No. 20 (220)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

קאטאלוג של ספרות ארץ ישראל

ZIONIST ORGANIZATION OF AMERICA,
55 Fifth Ave., New York.

פא"פ: 74 השדרה החמישית, בלשכת „התורן".

א. עתונים יומיים ושבועונים מתקבלת החתימה על:

1) הארץ

עתון יומי, יוצא לאור בירושלים. לשנה $20.00. לחצי שנה $10.00. גליונות בודדים 7—8 סנט הגליון.

2) דואר היום

עתון יומי, יוצא לאור בירושלים. לשנה $20.00. לחצי שנה $10.00. גליונות בודדים 7—8 סנט הגליון.

3) העולם

שבועון, יוצא לאור בלונדון ע"י ההסתדרות הציונית העולמית. לשנה $7.50. לחצי שנה $4.00. אפשר להשיג גם גליונות בודדים מן א' עד לב. מחיר כל גליון 17 סנט. עם המשלוח — 18 סנט.

4) הפועל הצעיר

שבועון, יוצא לאור ביפו, ארץ־ישראל. לשנה $12.50. לחצי שנה $6.25.

ירחונים וקובצים

	בלי משלוח	עם משלוח
1) מולדת		
חוברת ו' — — — —	.50	.60
2) מעברות — ירחון, יוצא לאור על־ידי „הפועל הצעיר".		
חוברת א' — — —	1.00	1.15
חוברת ב'—ג' — —	1.50	1.65
חוברת ד' — — —	1.00	1.15
חוברת ה' — — —	1.00	1.15
חוברת ו' — — — —	1.00	1.15
3) האזרח — קובץ, ערוך על־ידי ש. בן־ציון.		
כרך א' (4 חוברות)	3.00	3.25
כרך ב', חוברת א' —	.75	.85
כרך ב', חוברת ב' —	.75	.85
4) אחדות העבודה — קובץ — — — — —	1.00	1.15
5) יזרעאל — קובץ ספרותי, ערוך על־ידי א. ז. רבינוביץ	.50	.60
6) קונטרס — חוברות יוצאות מזמן לזמן. חוברות: י"ד, ט"ו, ט"ז. מחיר כל חוברת — — — —	.20	.22
7) בגליל — חוברות ב', ג', ד', ה', ז'. מחיר חוברת	.08	.09
8) השעה — חוברות יוצאות מזמן לזמן.		
חוברת ח' — — — —	.05	.06
חוברת ט' — — — —	.05	.06
חוברת י' — — — —	.05	.06
חוברת י"א — — — —	.05	.06
9) יפת		
קובץ ב' — — — —	1.00	1.15
קובץ ג' — — — —	.80	.90

ב. ספרי שמוש

	בלי משלוח	עם משלוח
1) לזכרון — כל ארץ־ישראל בכיס. מאת בצלאל יפה —	.50	.55
2) מלון אנגלי־עברי. ENGLISH-HEBREW DICTIONARY מאת ד"ר א. ד. ואלדשטיין — — —	1.75	1.90
3) המלון העברי — מלון שמושי עם ציורים מאת גראזובסקי וילין. המחיר — — —	3.00	3.25

ג. ספריה חקלאית

	בלי משלוח	עם משלוח
1) משק בית האכר —	.65	.68
2) תורת הזבול, חלק א'	.60	.68
3) תורת הזבול, חלק ב'	.60	.68
4) הזית — — — — —	.60	.68
5) חקלאי, כרך ד' — —	1.75	2.00
6) השקדים — — — —	.50	.60
7) החלב, חוברת א' —	.30	.35

ד. ספרות יפה

	בלי משלוח	עם משלוח
1) כתבי ש. בן־ציון גוטמאן:		
כרך א', שני ספרים	2.00	2.15
כרך ב', שני ספרים	2.00	2.15
2) אבות ובנים, רומאן	1.25	1.35
3) בעלי אחוזה מן הדור הישן, ספור — — —	.38	.41
4) חלומו של אובלומוב	.50	.54
5) בעל־הבית ופועלו —	.50	.54
6) שתי אחיות, ספור —	.75	.82
7) ספורים — — — —	.38	.41
8) רומיאו ויוליה בני הכפר — — — — —	.50	.54
9—10) מכתבים מהמחנה		
ספר ראשון —	.50	.54
ספר שני — —	.63	.69
11) סנבה סלבקון, ספור	.75	.82
12) חלומו של מקרה, ספור	.25	.27
13) לברדה, קובץ שירים מאת לוי קיפנים —	.75	.85
14) החורבן, רומאן, מאת זולה — — — — —	1.10	1.25
15) כתבי א. ז. רבינוביץ, לגדולים — — — —	1.25	1.40
16) כתבי יהושע ברזלי—	1.10	1.15
17) אפלטון, המשתה —	.50	.60
18) רגינה אשכנזי, ספור, מאת פ. גינזבורג (הוצאה לונדונית) —	.50	.60

ה. ספרים שונים.

	בלי משלוח	עם משלוח
1) ספירת יהודי ארץ־ישראל, חוברת א' —	1.50	1.70
2) החנוך, קובץ פדגוגי	1.30	1.40
3) בריטניה הגדולה ותחית ישראל בארצו — —	.15	.18
4) יום חגנו — — — — —	.15	.18
5) לקראת העתיד, מאת מרדכי בן הלל הכהן	.25	.30
6) אגדות אמוראי ארץ־ישראל, שתי מונוגראפיות. כל חוברת —	.30	.35
7) תורת החשבון לבתי־ספר תיכוניים		
חלק א' — — — —	.70	.80
חלק ב' — — — —	.70	.80
חלק ג' — — — —	.70	.80
8) יסוד מושבי עובדים, מאת א. ל. יפה — —	.40	.45
9) איוב (כתבי קודש), מבואר על־ידי א. ז. רבינוביץ וא. אברוניו	1.50	1.65
10) אלגברה, רוזנשטיין, חוברת ב' — — — —	.85	.95
11) לוחות של לוגריתמים ופונקציות טריגונומטריות — — — — —	.60	.65
12) מורה השפה הערבית	.40	.45
14) היהדות והצעירים —	.40	.45
15) השכר והעונש בחנוך	.10	.12

ו. לבני הנעורים (לא מנוקד)

	בלי משלוח	עם משלוח
1) קובץ ספורים ואגדות לבני הנעורים (כתבי א. ז. רבינוביץ, כרך א') — — — — —	.40	.50
2) הגליל העליון — —	.25	.30
3) הגליל התחתון — —	.25	.30
4) זמרת הארץ, קובץ —	.50	.60
5) צללים, קובץ ספרותי	.40	.50
6) בבית המדרש הישן, ספור — — — —	.15	.17
7) מעולם היצירה, ספור, מאת א. ז. רבינוביץ	.25	.30

VOL. VII NEW YORK, JULY 30, 1920 No. 20

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית ניו־יורק, ט"ו אָב, תר"ף. גליון עשרים

וְעִידַת הַסִּיּוּעַ

ביום החמשי לאוגוסט הבא תפתח סוף־סוף, אחרי דחויים רבים, ועידת הסיוע היהודית העולמית בקארלס־באד, הנקראת מטעם „ועד הארצות". אחרי הועידה הציונית בלונדון יש איפוא לפנינו עוד ועידה היסטורית, שחלקי עמנו בארצות שונות תולים אליה את עיניהם ומתפללים על הצלחתה.

כי יש יחס כזה מצד השדרות הרחבות של עמנו אל ועידת הסיוע, — על זה מעידים ראשי מסדריה, מנהלי „ועד הארצות" — סוקולוב ומוצקין. בקול הקורא שהוציאו אל ההסתדרויות הם אומרים: „ההמונים היהודים הגדולים שבכל הארצות השונות פגשו בשמחה ואהדה רבה את עבודתנו זו (ההכנות לקריאת הועידה). ורק חוגים בודדים ידועים פקפקו ונמלכו בדעתם..."

אנחנו בטוחים איפוא שההמונים הגדולים יפגשו בשמחה גם את החלטות הועידה בנוגע לבנין קהילותינו הנהרסות. השאלה היא רק בנוגע לאותם ה„חוגים הבודדים" שלא רק „נמלכו בדעתם", אלא ג מ ר ו בדעתם להתנגד לועידת הסיוע?

מי הם החוגים האלה ומה הם טעמיהם ה„אמתיים", כלומר, מהי הדיפלומטיה להתנגדות זו? את זה סתמו קוראי הועידה, בפנותם אל העם. ולא היה להם באמת צורך לפרש. כל חלקי עמנו לארצותיהם יודעים למדי את „החוגים הבודדים" שבקרבם ואת טעמי התנגדותם לכל מפעלים עממיים כבירים. אולם קוראי הועידה חשבו לא למותר להשיב על טענה אחת של מתנגדי הועידה, הנראית לכאורה כטענה צודקת, וכדאי להזכיר את התשובה הזאת גם עכשיו, אחרי שקריאת הועידה נעשתה כבר עובדה.

נמצאו כאלה — אומרים הם — „שטענו, שבקריאת ועידת־סיוע יהודית עולמית כרוכה סכנה ברגע הנוכחי, ויכולה היא רק להביא לידי חוסר־הבנה הדדית וחלוקי דעות. לדידנו אינה נכונה נקודת השקפה זו ומזיקה היא רק לענינינו. — — " „אדרבא, מאמינים אנחנו, ששעה זו היא הכי־מתאימה לקריאת ועידת הסיוע היהודית העולמית. שאלות שונות קיימות ועומדות על הפרק ודורשות מאתנו פתרון תיכף ומיד — — ".

„ואם אָנו חושבים להתחיל בעבודות ריקונסטרוקציר־ניות בארצות אחרות בעתיד הקרוב, עלינו לגשת כבר מעתה לעבודת ההכנה".

כך היא השקפתם, או, יותר נכון, אמונתם של קוראי הועידה והרוב היותר גדול של עסקני העזרה. וכמובן שלא היה להם להתחשב כלל עם האזהרות של יחידים. הם לא ראו כל סכנה בחלוקי הדעות, המוכרחים להיות, אלא ראו סכנה בדחוי הועידה עוד פעם.

ובכל זאת, חבל על שנפקד מקומם של „החוגים הבודדים" בועידת הסיוע. אחרי פרסום כרוזים מעוררים ואחרי משא־ומתן על־ידי שליחים מיוחדים עוד נשארו עומדים על דעתם. ויותר יש להצטער על שאינו משתתף בועידה הזאת זה „החוג הבודד" שלנו, הנמצא בקרב היהדות האמריקאית — „הועד היהודי־אמריקאי", זה הועד שהקדיש ומקדיש כל כך הרבה מרץ לעבודת הסיוע.

אָמנם, נניח, כי יש יסוד לועד לחשוש ל„חוסר הבנה הדדית" ו„חלוקי דעות" בינו ובין חלק של המשתתפים בועידה או אפילו בינו ובין כ ל המשתתפים. אולם הרי אין להניח בשום אופן, כי יש יסוד לחשוש לאיזו ח ל ו ק י ה ר ג ש ו ת בין כ ל העוסקים בעבודת הסיוע מאיזו סוגים שהם. ומה בכך, אם יש איזו חוסר הבנה? אם אחים לדעה אין כאן, — אחים לצרה יש כאן! לצרה שאין דוגמתה אפילו בהיסטורית עמנו המלומד ביסורים; אחים לקאטאסטרופה איומה, שהביאה את החלק היותר גדול מעמנו על עברי פי פחת; אחים לראית קהלות שלמות נקרעות ממקומותיהן ומתפזרות ומתנוונות על שבעים ושבעה דרכים אבלות; אחים לראית קרבנות שנאת עולם ולשמיעת אנקות הגועים מרעב.

אין, איפוא, להעלות על הדעת, כי בהשתתפות צ[illegible] הועד היהודי האמריקאי ויתר ההסתדרויות מסוגו בועידת

הסיוע לא היו יכולים לעבוד יחד עם יתר הצירים מתוך הארמוניה.

אחת המטרות הראשיות של הועידה היא: „להראות לעיני העם היהודי שבכל קצוי התבל תמונה בהירה ונכונה של העוני והצער, שבו שרויים חלקי אומה שונים, ולמראה התמונה הזאת יוכלו יותר ויותר „צירי אותם חלקי האומה שמצבם החמרי יותר מבוסס לבוא לידי הכרה איזו קרבנות עליהם להקריב".

הבה איפוא ונקוה שהתמונה הבהירה הזאת תעשה את הרושם הראוי גם על אלה „החוגים הבודדים", שלא שלחו את ציריהם לועידה, וגם הם יכנעו להחלטותיה.

וְעִידַת הַמּוֹרִים הָעִבְרִים

המורים העברים באמריקה עושים עכשיו את הצעד השני והיותר חשוב על דרך האירגון. אחרי שהסתדרו במשך השנה העברה באגודות לוקאליות בעלות השפעה, הם מתכנסים עכשיו (31 ליולי — 3 לאוגוסט, בקליבלנד) לועידה ארצית, שבה יניחו את היסוד להסתדרות ארצית של כל המורים העברים באמריקה.

המורים עצמם מתיחסים אל הועידה הזאת לא רק כאל מאורע חשוב בעולמם הם, אלא כאל מאורע צבורי ולאומי חשוב בחיי היהודים באמריקה, ומתוך יחס כזה יקבלו את החלטותיהם שתוצאותיהן תהיינה ניכרות אחר כך בחיים.

מצד אחד שואפים המורים שתהיה להם אוטונומיה גמורה בעניני החנוך, שהם יהיו אדוני המצב הפנימי של ההוראה, כגון: בנוגע לקביעת התכנית והשיטה, בנוגע לחלוקת המרים לסוגים שונים לפי ידיעותיהם, בנוגע ליצירת ספרות חנוכית למורים ולתלמידים, בנוגע לאירגון התלמידים באגודות בתוך הסביבה של בתי־הספר ומחוץ לה (אחרי שהם מסיימים) ועוד ועוד.

ומצד שני שואפים המורים שהאוטונומיה הגמורה שלהם לא יהיה פירושה: התבדלות מן העולם היהודי הרחב והמגוון, פרישות מן החיים הצבוריים והלאומיים שלנו, השוטפים עכשיו בשאון וצפויים יום־יום לחליפות ותמורות שונות ולמאורעות כבירים.

הפרישות מן החיים הצבוריים השוטפים וההתכנסות ה„שבלולית" בתוך כתלי חדר ההוראה, — זו היתה האוטונומיה האידילית של המלמד מן הדור העבר, וגם כן, במדה ידועה, האוטונומיה האידיאלית של המורה המודרני בראשית התקופה של „החדרים המתוקנים" ברוסיה. התיקונים הפדגוגיים־היסודיים והלאומיים שהכנים ב„חדרו" הפרטי, התעמולה שנהל בחוגים ידועים של ההורים בעד ה„ריבולוציה" בחנוך העברי, הקרבנות שהביא על מזבח אידיאלו הראשי, מלחמתו עם התלמידים ומלחמת הקיום החמרי הקשה, אחרי שה„חדר המתוקן" היה נסיון חדש ברחוב היהודי", — כל אלה כמעט הכריחוהו להשתקע רק בעולמו המיוחד ולהזניח אחרי נפשו הרבה ענינים חברתיים ותרבותיים, ואפילו אם גם הם נחשבו לו לאידיאלים.

אולםהמורה העברי המודרני של זמננו, ובפרט באמרי־קה, אחרי שמצא לפניו ברוב בתי־הספר את התקונים היסודיים — את בית־הספר בתור מוסד צבורי, את שטת „עברית בעברית", את חנוך הבנות ועוד — מוכן לפניו; אחרי ראותו לפניו למופת את המורה העברי בארץ־ישראל שזכה לתפוש עמדה כל כך חשובה בחיים הצבוריים, ולסוף אחרי המאורעות הגדולים בחיינו, — אינו יכול ואינו רוצה להשאר רק בד' אמות של עולמו המקצועי, או, יותר נכון, אינו רוצה, שעולמו המקצועי תהיה מדת רחבו רק ד' אמות, אלא שעולמו זה יתפשט ויתרחב עד המדה היותר אפשרית, עד שתחת „צל קורתו" ימצאו מחסה כל חיינו התרבותיים בגולה. במלים יותר ברורות:

המורה העברי איננו מסתפק עכשיו בהשתלמות מקצועית ובהשלטת דעתו בענינים הפנימיים של ההוראה, אלא הוא שואף בעיקר להעמיד את הפרובלימה של החנוך העברי במרכזה של העסקנות הצבורית ולהתמכר בעצמו עד כמה שאפשר לעסקנות זו.

בכל הועידות הלוקאליות המוקדמות לועידה הארצית הראשונה הובעה השאיפה בויכוחים ובהחלטות, שהמורה יקח חלק אקטיבי בכל המפעלים הלאומיים ההולכים ונוצרים עכשיו לא רק בתור אדם פרטי בישראל, שגאולת עמו נוגעת גם עד נפשו, אלא בתור מורה, כלומר, בתור עסקן־מחנך. ואין הכונה בבטוי זה למובנו הכולל והסתמי: עסקן מחנך הדור. במובן זה כל העסקנים המשפיעים על העם, הם בבחינת מחנכים. אולם המכוון הוא כפי מובנו המדויק של הבטוי: עסקן שתפקידו העיקרי הוא החנוך העברי, לנטוע בלב העם את רגש האחריות בנוגע לחנוך הלאומי השלם של בניו ובנותיו ולעורר אותו ליצור קרן מיוחדה שתהא מוקדשת רק לעניני החנוך, ליצירת מוסדות חנוכיים מטפוסים שונים מבית־הספר הנמוך עד — בית המדרש למורים ועד — — אוניברסיטה עברית, להעלאת שכר המורים בכדי שלא יהיו מוכרחים לעזוב את שדה עבודתם ולהדפסת ספרי חנוך, ועוד.

מצבו החמרי של המורה העברי הוא עדיין רע מאד, למרות מה שהעלו את שכרו בעת האחרונה. בנידון זה עדיין היא שאיפתו ה„אידיאלית", שיגיע שכרו השבועי לשכר ממוצע של פועל פשוט בבית חרושת. אולם העובדה היא, שלא מצבו החמרי היתה ה„דחיפה" לועידה הארצית הראשונה של המורים העברים באמריקה, שבה יונח היסוד להסתדרות מורים כללית. דחפו אותם לזה המאורעות הגדולים בחיינו, הקוראים לכל בעלי המקצועות שבנו, לבוא עם כלי זינם המדעי ומומחיותם האומנותית ולעמוד ב„חזיות" הקדומות, בכדי להגן על השטחים הכבושים ולהרחיבם עד כמה שאפשר.

המורים העברים באמריקה, שהם בעלי המקצוע שבו

תלויה חיותה של היהדות נענו לקול הקריאה. הם מתאחדים בהסתדרות ארצית גדולה, ועל ידה יקל להם למלא את תפקידם הלאומי בשעה זו. על ידה יצליחו לא רק למצוא בעצמם פתרון לשאלות כלכליות המטרידות את המורה העברי ולשאלות פדגוגיות טהורות, אלא יצליחו להעמיד את החנוך העברי לפני הקהל היהודי האמריקאי בתור אחת שאלותיו המרכזיות ועל־כרחו לשתפו בפתרונה.

כך מקוים המורים וכך הוא יחסם אל ועידתם. השאלה היא איפוא, מה יהיה עכשיו יחס הצבור היהודי אל הועידה הזאת והחלטותיה.

האם גם עכשיו יהיה זה אותו היחס של בטול אל פעולות המורים העברים כאל אנשים בלתי־מנוסים בחיים? האם גם עכשיו יביט הצבור שלנו על המורה העברי כעל מורה „באהלו" ובטלן בצאתו? שאי אפשר לו להוציא את שאיפותיו לפעולות?

אמנם, רוצים אנו להאמין, שהסתדרות המורים העברים הכללית בפעולותיה תבער במוקדם האפשרי אחרי המשפט הקדום הזה.

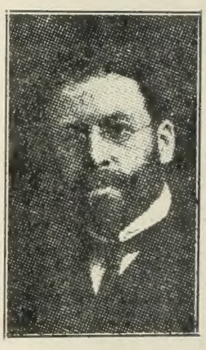
א. נ. פרלברג.

הַשָּׁלֵם בְּמִדּוֹתָיו

(למותו הטראגי של הפרופיסור ישראל פרידלנדר).

מאת

משה הלוי.

פרופיסור ישראל פרידלנדר

שלימות רוחנית זהו הקו היסודי המסמן את תכונתו של הד"ר ישראל פרידלנדר שחייו קופדו בעצם פריחתם וזהרם בידי פריצי אדם. המזרח והמערב, הנעלה והנשגב שביהדות העתיקה, והיפה והמזוקק שבתרבות העולמית נזדווגו ונתאחדו בנפשו הגדולה בהתאמה הארמונית, וישוו על אישיותו חן ואצילות המיוחדים במינם. החוקר המלומד והעסקן הלאומי נתמזגו בו במזיגה נעימה ונפלאה, ויצרו בו את השלימות הרוחנית המקסמת את הלב. איש־המדע היה המנוח מפאת כשרונותיו הגדולים, הבלתי־מצויים, ועסקן צבורי היה מתוך הכרה לאומית עמוקה שמלאה את כל הויתו, מתוך הרגשת הלב הלוהט באהבה לעמו ולעתידו. הרכבה כה שקולה ומתאימה של איש המח ואיש־הלב היא נחלת יחידי הסגולה המעטים שהועידה אותם ההשגחה להיות מורי דרך לדורם. ולפיכך כה גדול הוא הכאב וכה כבד הוא האבל על האבדה שאין לה תשלומים שאבדה לכנסת ישראל שבאמריקה. את בחיר בניה הקריבה היהדות האמריקאית על מזבח הזדון וההוללות האנושית שהציפו את הישוב היהודי באירופה המזרחית.

המזרח והמערב השתתפו במדה שקולה בחנוכו וביצירת דמותו הרוחנית של הד"ר פרידלנדר. השניות והקרע שבלב, הפגומים בשלמותם הנפשית ובתכונתם האישית של רוב הצעירים, שנולדו במזרח ונתחנכו בישיבות, ואחרי כן גלו למערב להשתלם בחכמות ומדעים, — ענויי גוף ונפש אלה לא נתנסה המנוח בהם. על נפשו לא עבר משבר מעולם ולא אבדה את כחותיה במלחמות פנימיות.

ימי ילדותו עברו עליו קלים ונעימים ומלאי אור. הוא נולד באלול תרל"ו בוולודובה, פלך סידליץ. בהיותו עוד ילד עקרו הוריו את דירתם לפראגה־ורשה. כשרונותיו של הנער ישראל ניכרו עוד בשנות למודו הראשונות, וכבר הפליאה אז בקיאותו בתנ"ך את רבותיו, כי היתה לא לפי שנותיו. אביו ר' פנחס (הגר עכשיו בניו־יורק) היה סוחר משכיל וחזר אחרי המורים היותר מצויינים ללמד את בנו ה„עלוי" תלמוד וגם למודי חול. בהיותו כבן שתים־עשרה למד בימים שבין הפסח לעצרת, דף ליום, את מסכת שבועות, המחזיקה מ"ט דפים, כדי שלא יטעה בספירת העומר. באותה תקופה התחנן הנער ישראל לפני אביו, כי יתקין לו מלבושים לפי מנהגי בני החסידים שבפולניה, ואביו שמוצאו היה ממשפחת חסידים, אבל, לרגלי עסקיו, התרחק מדרכיהם וממנהגיהם, לא מנע מבנו את חפצו. החסידות בצורתה המזוככה, בלבביותה ובהתלהבותה השאירה את רשמיה בשורש נשמתו של הנער, והשפעתה ניכרת מתוך כתביו ומסותיו המלאים רגש ומתוך נאומיו והרצאותיו המלבבים. בהגיעו לשנתו השש־עשרה, כבר רכש לו ידיעה הגונה בתלמוד ומפרשיו וגם בלמודי־חול, והתחיל מכין את עצמו לנסוע לברלין על־מנת להכנס לבית־המדרש לרבנים של הד"ר עזריאל הילדעסהיימר. אביו מאן תחלה לתת את הסכמתו לתכניתו זו, עד שיקבל היתר־הוראה מרב מפורסם בפולניה, אך בפרק זה עמדה לו זכותו של אמו גיטיל, שהכריעה את הכף לחפץ בנה. הצעיר בן שש־עשרה נשא עמו באהבה את הרכוש הרוחני שקנה לו עד אז, ונכנס לבית המדרש לרבנים ושמה נודעה לו חבה יתירה מהחכם אברהם ברלינר. אך הוא לא מצא את ספוקו הרוחני במוסד הזה, ואחרי שהותו שם כשנה ומחצה בערך, יצא את הבית על־מנת להתכונן להכנס לאוניברסיטה להשתלם בידיעות השפות השמיות.

לא היו ימים מועטים והצעיר הפולני נעשה לתלמידו המובהק של תיאודור נילדקה, פרופיסור של הבלשנות השמית באוניברסיטה של שטראסבורג, ובשנת 1901 קבל את התואר דוקטור לפילוסופיה בעד ספרו „שמוש השפה הערבית של הרמב"ם" (Der Sprachengebrauch des Maimonides). לצורך עבודתו זאת חקר בשקידה בחומר הלשוני ואופן שמושו בשלשה מספריו של הרמב"ם: „ספר המצוות", „פירוש המשניות" ו„מורה נבוכים", ויראה על האוצר הלשוני יקר־הערך שהוצבר בספרות היהודית־ערבית, מקצוע שלא הושם לו לב לפניו. ספרו זה, שחלקו

עבודתו המדעית **על שדה הספרות** היהודית-ערבית ותרגומיו מרוסית ומעברית לא גרמו לו להסיח את דעתו מלהשתתף בפרי עטו בספרות העברית. בשנת 1901 מופיע ב„השלח", כרך ח', מאמרו העברי הראשון בשם „האנציקלופידיה היהודית". באותו מאמר מביע כותבו דברים חריפים נגד חכמי ישראל הכותבים את דבריהם בשפה ובסגנון שאינם מובנים לקוראים שאין החקירה אומנתם. הוא מביא את דברי ש. דובנוב האומר, בהקדמתו לחקירותיו בתולדות היהודים בפולניה: „אין אָנו כותבים את תולדותינו בעד עשרת דורשי קדמוניות או חוקרי מטבעות. הננו כותבים את תולדות העם בעד העם". בקשר עם הדברים האלה אומר פרידלנדר: „אבל דעה כזאת היא זרה ומוזרה לגמרי לחכמינו שבמערב, אשר, כאותו שועל בהמשל הידוע, חושבים את התפשטות חקירותיהם בין העם, מחוץ לחוג ה„מלומדים", לפחיתות כבוד חכמתם. על-ידי זה נקבעה התכונה המיוחדת של חכמי ישראל. ה„מלומד" היהודי נעשה לבטלן, המצטמצם כל היום בחוג הצר של קירות חדרו, ובמשך הזמן יאבֵּד גם היכולת להגביה עוף מעל להמקצוע הצר אשר הוא עוסק בו". היחס המשונה הזה גורר אחריו תוצאות מעציבות. חכמי ישראל „מטפלים בפרטים דקים שאין להם לפעמים כל ערך היסטורי, רק לשם פלפול בלבד, ואינם מבינים את ערכה של סקירה כללית, אשר תחבר את הפרטים המפורדים לבריאָה אחת שלמה. מבעד האילנות אינם רואים את היער ומבעד הדקדוקים הקטנים אינם משיגים את הבריח ההיסטורי המבריח את כולם". והוא תולה את תקותו באנציקלופידיה היהודית, שלהופעתו של הכרך הראשון כתב את מאמרו, כי היא תפעל לטובה במקצוע זה. מפעל ספרותי זה, הנועד בשביל הקהל הגדול ולא „בעד עשרת חוקרי קדמוניות", יכריח את החכמים המשתתפים בו לצאת מהעוגה הצרה שחגו להם ולהכיר במציאותו של העם ובצרכיו הרוחניים. המלומד היהודי „יסגל לו טעם ספרותי וסקירה רחבה וכוללת גם בספריו האחרים, וההפרה, שתוצאות חקירותיו לא יצטמצמו בחוג הצר של הספיציאליסטים, כי אם עתידות להעשות סוף-סוף בתמציתן לקנין כל העם, היא תעוררהו לתת לבו ביחוד אל הדברים אשר יש להם ערך היסטורי בדברי ימינו והמפיצים אור על עצמותנו ותכונותינו". בדבריו אלה גלומה כבר תכנית עבודתו של פרידלנדר בעתיד, ויכול הוא לשמש בנין-אב לכל מעשיו ופעולותיו על שדה המדע היהודי.

כבן עשרים ושש היה פרידלנדר כשנקרא, בשנת 1903, מאת הפרופיסור שכטר, שהעמד בשנה שלפניה בראש בית המדרש לרבנים הניו-יורקאי, לבוא לאמריקה להתמנות פרופיסור לכתבי הקודש ומורה הפילוסופיה היהודית. מלא כח עלומים ותאב לעבודה בא הפרופיסור הצעיר לאמריקה, ופה נפתחו לפניו אופקי עבודה חדשים. במהירות מתמיהה סגל לו את ריהוט הדבור והסגנון של השפה האנגלית במדה הדרושה כדי להרציא לפני תלמידיו שומעי לקחו וגם להשמיע הרצאות פומביות. נמוסיו הנאים ואישיותו הנעימה והמלבבת עשוהו מהרה לחביב חבריו ותלמידיו. הוא עמד ביחוסים קרובים ופנימיים עם תלמידיו שהיו באים לתנות לפניו את ההרגשות

השני „מלון ערבי אשכנזי לשמוש השפה של הרמב"ם (Arabisch-Deutsches Lexicon zum Sprachgebrauch des Maimonides) יצא בשנת 1902, משך עליו את תשומת לבם של חוקרי השפה הערבית, ובאותה שנה נמנה פרופיסור פרידלנדר ל„פריוואט דוצנט" באוניברסיטה השטראסבורגית. התמנותו של צעיר פולני למשרת מורה באוניברסיטה מפורסמה באשכנז היה חזון בלתי-שכיח בימים ההם, ורק הודות לכשרונותיו המבריקים של פרידלנדר, ביחוד בסגול שפות ושמושן, זכה להתמנות של חשיבות באופן כל כך יוצא מן הכלל.

עוד בהיותו תלמיד המשמש את רבותיו התחילה עבודתו הלאומית. הימים היו ימי תסיסת הרוחות שקמה בין צעירי בני ישראל לרגלי שני הקונגרסים הציוניים הראשונים. מאורע רב-הערך כזה אי-אפשר היה שיעבור מבלי שיגע בנימי לבו של הצעיר הפולני, המסור אל היהדות והנוח להתלהב. הרגש הלאומי הנעור מצא לו את בטויו בעבודה לשם הפצת ידיעת ההיסטוריה היהודית והשפה העברית. בשנת 1898 הוא מתרגם לאשכנזית את המסה הידועה של שמעון דובנוב על-דבר „הפילוסופיה של ההיסטוריה היהודית", ובשנה שלאחריה משתתף הוא ביסוד שעורי ערב לגדולים בברלין, וביום פתיחת השעורים קורא הוא הרצאה על-דבר „ערכה של השפה העברית", שנדפסה אחרי כן בירחון יהודי-אשכנזי. כבר בהקדמתו לתרגומו ניכרת הערצתו הגדולה לדובנוב בתור היסטוריון, „שבו נתאחדו באופן הארמוני אוביקטיבות מדעית ושלימות החקירה עם מזג נלהב וכשרון ההרצאה".

בעבודתו המדעית של דובנוב ראה פרידלנדר הצעיר „סתירה מכרעת להדעה הנפוצה, כי הצורה הספרותית הנאָה כרוכה היא בשטחיות התוכן". בבחינה זו שמש לו דובנוב למופת בכל כתביו המצטיינים בעושר שפתם, בסגנונם המבריק ובהרצאתם הנאָה. כבר מתוך תרגומו הראשון, שהיה גם כן נסיונו הספרותי הראשון, מנצנצות אותן התכונות הספרותיות של יופי הצורה וזוהר הסגנון, שבהן נתיחד המנוח בספריו המקוריים ובתרגומיו לאשכנזית ואנגלית. תרגומו הראשון מכתביו של דובנוב, שחתם עליו בראשי תיבות .J. F, שמש אחרי כן למקור לתרגום האנגלי, שנעשה בהשפעתו של פרידלנדר.

באותה תקופה התחיל גם כן לעשות נפשות לדעותיו של „אחד-העם", שהתמכר אליהן בכל חום נעוריו ודבק בהן בכל ימי חייו בהתלהבות חסידית. ויפה עלה בידי הד"ר שכטר לציין, באמרה חריפה אחת, את תכונת רוחו של פרידלנדר, בקראו אותו „חסידו של אחד-העם ושל תיאודור נילדקה". על-ידי תרגומיו ממאמריו הציוניים של „אחד-העם" לאשכנזית ועל-ידי הרצאות מיוחדות, שהשמיע בארץ אשכנז ואמריקה, הועיל הרבה להפצת תורתו של יוצר הציוניות הרוחנית בשתי הארצות. התרגום האשכנזי התפשט במדה מרובה, ביחוד בין תלמידי בתי מדרש המרעים. אגודות התלמידים היהודיים באשכנז עשו את הקריאָה ב„אחד-העם" לחובה שהכניסה לאגודה תלויה בה. מהדורה שניה, מתוקנה ומורחבה, יצאָה באשכנז לפני פרוץ המלחמה, דבר שרק ספרים יהודיים מעטים זכו לו באשכנז.

וההרהורים המעיקים על לבם. והוא בעל הלב הטוב, אשר בישבו על ספסל התלמידים היה מחלק את הספקתו החדשית, שקבל מהוריו, בין חבריו שדחקה אותם השעה,— הוא היה מקשיב לדבריהם, משיא להם עצות ההגונות להם, מחזק את לבם ומשתדל לטובתם, אם היה צורך בדבר. כמנהגו עם תלמידי בית המדרש לרבנים נהג גם עם תלמידי בית המדרש למורים מיסודו של הסמינאריון, במקום ששמש בתור מורה ההיסטוריה. השפעתו על חברי „המנורה" ועל האגודות האקדמיות הציוניות היתה לא פחותה מהשפעתו על תלמידיו שיצקו מים על ידיו.

כר נרחב לעבודה צבורית נפתח לפניו באמריקה, במקום שהיהדות נמצאה במצב ההתהוות, וגדול הוא הצורך המורגש באנשי רוח, הוגי דעות, בעלי הבנה עמוקה ומקיפה כהיהדות ושאלותיה המטרידות. נוסף על חובות משרתו, עבודתו המדעית ועסקנותו הציונית, נעשה לרוח החיה בכל מפעל המכוון, להכשיר את הקרקע האמריקאי בעד התאחזותה של היהדות ולהגביר בה את חיי הרוח. אם באנו לפרוט את כל פעולותיו על שדה העסקנות הצבורית יארכו הדברים יותר מכפי מה שאפשר להקציע להם מקום במאמר בעתון שבועי. רשימה קצרה בלבד של הועדים וההסתדרויות שהמנוח היה אחד מהעומדים בראשם, תספיק להוכיח לקוראים כמה גדולה ומרובת־הגוונים היתה עבודתו הצבורית. חוץ מהעבודה הציונית לכל חזיונותיה והסתעפותיה, היה המנוח חבר ה„ועד היהודי־אמריקאי", „ועד החלוקה המאוחד" ויושב־ראש של ה„ועדה לעניני רוסיה ופולניה", וחבר הועדים האלה: „ועד המנהלים של ה„עדיוקיישאנאל אלליענס", „ועד העריכה של החברה היהודית להוצאת ספרים", ה„ועד להוצאת ספרי המופת היהודיים", הועד „להוצאת פירושים על התנ"ך", „ועד ההנהלה של „בתי הכנסת המאוחדים", ועד „הקהלה", „ועד החנוך", „ועד התעודות של המורים העברים" ועוד. נוסף על אלה היה חבר לחברות מפורסמות של חוקרים ומלומדים. ובכל הועדים, המוסדות וההסתדרויות האלה היתה השפעתו כבירה, ולכולם היה מכניס את השקפותיו הלאומיות־דתיות.

הרבה מכחותיו הרוחניים השקיע פרידלנדר בעסקנותו הצבורית. השקפתו הלאומית חייבה את העבודה הזאת. „הציוניות בקשר עם הגלות, ארץ־ישראל בקשר עם אמרי־קה", היתה תמצית השקפתו הלאומית. אמנם הוא האמין, כי הציוניות היא הפתרון היחידי לשאלת היהדות, אבל יחד עם זה הכיר, כי הגלות היא חזיון מתמיד בחיינו, שאין בכחנו לבטלו בשלילה. ולפיכך העבודה לשם המיעוט שיתישב בארץ־ישראל אינה נותנת לנו את הזכות להעלות קרבן על מזבחה את רוב מנינו ובנינו של עמנו שישאר מחוץ לארץ־ישראל. באמריקה יש לעבודה הצבורית חשיבות מיוחדה, מפני שעתידה היא אמריקה להעשות בקרוב המרכז היותר חשוב בגולה, ועל יהודי אמריקה מוטלת החובה להוכיח במעשה, כי ראויים הם למלא את התפקיד שהטילה עליהם ההיסטוריה.

שליש תקופות חשובות בקורות עמנו הקיפה עבודתו המדעית: תקופת כתבי הקודש, התקופה הערבית ותקופת הישוב היהודי ברוסיה ופולניה, וכולן שמשו לו יסוד לבסס עליו את השקפתו על היהדות ועל הלאומיות. המדע היהודי נעשה אצלו כלי שרת לחיים היהודיים להכיר על ידו את סגולות עמנו ושאיפותיו. במדה זו היה הוא חזיון מיוחד במינו ביו חכמי ישראל שבאמריקה. מתוך השאיפה לתחית עמנו עסק בחכמת ישראל.

בתור פרופיסור לכתבי הקודש בסמינאריון חדר עמוק לתוך רוח הנביאים וידלה ממעינם את הרעיון הלאומי־מדיני. האידיאל החברתי של הנביאים, האידיאל של ממשלת הצדק, יכול הוא להתגשם רק בתוך חברה מסודרה, כלומר, בתוך עם היושב בארצו ומתנהג לפי סדרי מדינתו. וכשם שקיום המדינה נעשה לתנאי הכרחי להגשמתו של האידיאל החברתי של הנביאים, כך נעשית הוצאתו לפעולה למטרתה העיקרית של המדינה. כל הבא איפוא להפריד בין הדבקים ולהעמיד את תעודת עמנו או על העבודה הרוחנית־מוסרית המשוללת בסיס לאומי־מדיני, או על התחיה המדינית המשוללת בסיס מוסרי, הריהו מתרחק מרוח העם ומן האידיאלים הנבואיים וההיסטוריים. „הנה כי כן האידיאל החברותי כתכלית ומטרה להסדר המדיני והסדר המדיני כעין הכנה ובסיס להאידיאל החברותי, זהו עמוד התוך בתורת הנביאים". (במאמרו העברי „היסוד המדיני של הנביאים").

אחד המומחים היותר גדולים בארץ זו לשפת ערב וספרותה היה פרידלנדר. חוץ מספרו על־דבר „שמוש השפה הערבית של הרמב"ם", שכבר הזכרנוהו למעלה, כתב עוד שני ספרים חשובים במקצוע החקירה הערבית. האחד הוא על־דבר „הכחשת הקבלה של השעיתים" (The Heterodoxies of the Shiites) ה„שעיתים" — בעברית: סיעה, חברת אנשים בני דעה אחת — הם בני כתה דתית מחמדית המכחישה את הקבלה, ומהם הושפע ענן מיסד כת הקראים. בקשר עם זה מענין הוא לדעת, כי עיקריה של הכתה האישלמית הזאת הונחו על־ידי יהודי בשם עבדאללה אבן סבה (חי במאה השביעית), ולו הקדיש פרידלנדר חקירה מיוחדה (Abdallah b. Saba, der Begruender der Schi'a und sein juedischer Ursprung). ספרו השני הוא „אגדת חדיר ורומן אלכסנדר" (Die Chadirlegende und der Alexanderroman). חדיר הוא קדוש מחמדי, שלפי המושג ההמוני ניתנו לו חיי עולם. כעשר שנים עסק פרידלנדר בספרו זה, ובשקידה עצומה אסף ולקט קטעי ידיעות ושברי אגדות המפוזרים בספרים וספריות שונות, ויעבדם ויסדרם בכשרון מרובה. הוא הראה על האגדות הרבות, השונות בתכונתן, שלוקחו ממקורות שונים והובאו מארצות שונות ונארגו יחד לאגדת חדיר. התיאולוגים המחמדים רואים בחדיר את זהותם של מלפי־צדק, שת, חנוך, לוט, יונה, ירמיהו והמשיח. אגדות היו נפוצות בין המחמדים, כי לכל אלה ניתנו חיי עולם. פרידלנדר מראה על היחס שבין אגדת חדיר ואגדת אלכסנדר על־דבר חיי אל־מות שקנה לו טבחו בשתותו ממי הדג שקם לתחיה. הוא מוצא גם כן יחס בין אגדת חדיר והאגדות שלאחרי תקופת כתבי־הקודש על־דבר אליהו התשבי.

מלבד ספריו אלה פרסם פרידלנדר בכתבי־עת שונים מאמרים רבים הנוגעים בתקופה היהודית־ערבית, וביניהם קטיעות שנמצאו ב„גניזה", שיש להן חשיבות מרובה. ביחוד ראויים הם להזכר מאמריו אלה: „חקירות יהודיות־ערביות", „המקור הערבי מספורו של נתן הבבלי" — שניהם נדפסו ברבעון היהודי־אנגלי — ושני מאמריו העבריים: „שיורים מן ספר פקדון", שנדפס במאסף שיצא לאור לחג השבעים של החכם ישראל לוי; „שיורי ספר השותפות לרבנו שמואל בן חפני", שנדפס בהמאסף שיצא ליובלו השבעים של הד"ר הופמאן.

החקירות האלה שלכאורה הן נראות מופרשות מן החיים, ליבשות ומקצועיות ביותר, מפיצות אור על היחוסים הטובים והרצויים ששררו בין היהדות ובין בתה הצעירה — הדת האישלמית. למרות חלוקי־הדעות ושנויי־ההשקפות שהבדילו ביניהן, שרר ביניהן יחס של שתוף הכחות, של קבלה ונתינה רוחנית. חפשיות היו מן צרות הרוח, הקנאה והאיבה המציינות את המגע שבין הדתות והתרבויות האחרות, הללו שאפו לשעבד את היהדות, להכריעה ולהבנות מחורבנה, מה שאין כן בתרבות האישלמית. יחס של עזרה הדדית שרר בינה ובין היהדות. התעוררותן וצמיחתן של הכתות ביהדות בימי השלטון הערבי הושפעו מחזיונות דומים בעולם המחמדי. צריך רק לקראו את מאמרו היפה „הרעיון המשיחי באישלם" (בספרו האנגלי „עבר ועתיד") כדי להוכח עד כמה ידע פרידלנדר להשתמש במחקריו לשם הארת החיים היהודיים בתקופה הערבית.

הד"ר פרידלנדר היה גם היסטוריון. עבודתו בתרגום „ההיסטוריה של היהודים ברוסיה ופולניה", של שמעון דובנוב, לא היתה עבודת תרגום בלבד. הוא השוה את המקורות, עשה כמה שנויים ותקונים, ברשיון המחבר, בעריכת הספר, כדי לסגלו ולהכשירו בשביל הקוראים באנגלית, ואף הוסיף משלו כמה הערות. קודם שיצא התרגום הזה, פרסם את ספרו על־דבר „היהודים ברוסיה ופולניה — סקירה קצרה על קורותיהם ותרבותם". לבקשת „החברה היהודית להוצאת ספרים" עסק גם בחבור היס־טוריה יהודית בכרך אחד, ספר שנחיצותו היא גדולה בשביל הקוראים באנגלית.

בין העבודות הספרותיות שהתחיל בהן המנוח, אבל לא הספיק להשלימן, יש להזכיר את הוצאת המקור הערבי של „אגרת תימן" להרמב"ם. מתרגמי האגרת קצרוה הרבה והשמיטו ממנה חומר רב־הערך בנוגע לתנועות המשיחיות שקמו לפני זמן הרמב"ם וגם בימיו. כתב־יד מהמקור הערבי נמצא בבית־עקד הספרים של הסמינאריון הניו־יורקאי. לפני שנתים קרא שורה של הרצאות על דבר היהדות, שעשו רושם עז על שומעיהן, אבל לא הספיק לקבען בדפוס. הוא קבל עליו לחבר פירוש על ספר ישעיהו בשביל „החברה היהודית להוצאת ספרים". לפני עשר שנים בערך הודיע אברהם כהנא, המוציא את ה„תנ"ך עם פירוש מדעי", כי הפרופיסור פרידלנדר מכין בשביל הוצאתו פירוש על ספר ירמיה.

אולם גולת־הכותרת של כל מעשיו ופעולותיו המדעיות־לאומיות־צבוריות של הד"ר פרידלנדר היתה עבודתו הציונית. ביסודם של כל מאמריו, נאומיו והרצאותיו שהשמיע במשך עשרים ושתים השנה האחרונות, מיום עלותו על במת הסופרים, הונחו הרעיונות האלה: הציוניות היא התגשמותה היותר שלמה של תקות עם ישראל והתרים היחידי בפני סכנת הטמיעה: בכח השפעתו של המרכז הלאומי שיוסד בארץ האבות תנתן האפשרות לברוא חיים יהודיים בגלות, חיים המתאימים אל המסורות המקובלות באומה ואל חייהם של העמים אשר בתוכם אנו שרויים. רק בארץ־ישראל יכולה היהדות להעשות לכח יוצר בחיי האנושיות. בגלות צריכה להיות שאיפתנו לאפשר את קיומה של היהדות, לסגלה אל תנאי החיים והסביבה, אבל אין אנו יכולים לקוות ליהדות יוצרת ערכים חדשים.

בשתי התנועות שחוללו הפרעות, בשנות השמונים למאה שעברה, ביהדות הרוסית, השתמש פרידלנדר להבליט את ההבדל שבין הגלות ובין ארץ־ישראל. תנועת ההגירה לאמריקה הביאה לארצות הברית קרוב לשני מיליונים וחצי מבני עמנו, ותנועת הישוב החדש בארץ־ישראל עורר כמאת אלף איש להתישב בארץ אבותינו. התפתחותו המהירה והנפלאה של הישוב היהודי באמריקה, מצבו החמרי המעולה ויחוסיו המדיניים הטובים הכשירוהו למלא תפקיד לאומי גדול בשעת צרה זו לעמנו, אבל התקדמותו הרוחנית מתנהלת בכבדות, ועוד במשך שנים רבות יהיה זקוק לרכז את כל כחותיו לשמור על קיומה של היהדות בארץ זו ולסגלה אל תנאי הסביבה. לעומת זה הספיק, בימי דור אחד, הישוב בארץ־ישראל, הקטן בכמותו, לכונן כארבעים מושבות ולפתח בהן משטר חדש של שלטון בית יהודי, שלטון בלי צבא ובלי משטרה, בלי בתי־אסורים ובלי כפיה, בלי מקרה אחד של גזל ושוד ובלי מקרה אחד של מעשה רצח במשך שלשים וחמש שנה. הישוב המתהווה בארצנו חולל את הפלא הגדול שאין אנו מוצאים את דוגמתו בקורות הלשונות: הוא החיה את השפה שזה כאלפים שנה חדלה מהיות שפה מדוברה, ומי יכול לחזות מראש בכמה יצירות מקוריות עתיד הוא הישוב בארץ־ישראל להעשיר את היהדות ואת האנושיות.

שיבת היהודים לארץ־ישראל היא, לפי דעת פרידלנדר, התקוה היחידה להחיות ולגשם את השאיפות הדתיות של העם היהודי. מאמין הוא, כי החוש הדתי הוא אפיו המסוים של עמנו שלא נשתנה, למרות השנויים הכבירים שחלו בחייו ובתכונותיו בעקב המסבות ההיסטוריות ותנאי החיים ההיסטוריים. בשבתו על אדמתו, במקום שעל כל צעד ושעל ישמע את הד־קולם של מורי התקופה העתיקה, יזכה עם ישראל להשראת השכינה ויעשה שוב לגורם חשוב בחיים הדתיים של האנושיות. כל אלה המאמינים, כי הדת היא הגלוי היותר מקורי של הכשרון הלאומי של עם ישראל, מכירים בהכרה עמוקה, כי בארצו ההיסטורית, במקום שהרוח היהודי יהיה חפשי להתפתח בתוך תנאים טבעיים, יתחדש ויתגבר בלב עמנו הרגש הדתי שהועם בתקופתנו, בעקב ההשפעות הזרות שהתפרצו מן החוץ לתוך עולמנו.

* * *

במאמרו „שאלת היהדות באמריקה“ אומר פרידלנדר, „בעוד שלבנו מזדעזע לזכרן של הנפשות הברות והתמות שנפלו חלל בידי ההמון הפרוע והצמא לדם, מביטים אָנו בקור־רוח באָבדן אידיאלי הקדושה שעליהם מסרו הקדושים את נפשם“. לראות בעיניו את אידיאלי הקדושה, לחזקם ולאמצם עזב פרידלנדר את רעיתו העדינה והמהוללה ואת ששת ילדיו הנחמדים, וילך לאוקראינה. והסוף — אוי, מה טראגי הוא!

הטפוס היותר יפה והיותר שלם שיצרה לנו היהדות הלאומית היה ישראל פרידלנדר. באמצע עבודתו המדעית־לאומית־צבורית, המקיפה, הפוריה והחיונית; במיטב חייו ובמבחר שנותיו, ובשיא כשרונותיו נפל חלל על מזבח אהבתו לעמו, העמוקה והחמה כלבו הרחב והגדול. תחי נשמתו הגדולה בתוכנו, ויהי זכרונו כעמוד האש להאיר לנו את הדרך המוביל אל תחיתנו השלמה בארץ אבותינו, אשר אליה נשא ישראל פרידלנדר את נפשו בתפלה כל ימי חייו המזהירים.

בִּימֵי הַחֻרְבָּן

מאת

א ב ר ה ם ש ו ע ר.

(סוף).

ג.

ותאהב יורינימוס את בּיריניקה בת אלקידוס ותאהב גם היא אותו, ובעיני אלקידוס טוב הדבר, כי חרוץ היה יורינימוס בכל מעשהו ובכל אשר יפנה ישכיל. בן־ציון ובת־ציון הסכימו בפיהם אל ההתחתנות הזאת, אף כי לבם נקפם מעט. הם קוו על־ידי ההתחתנות הזאת להגדיל את שמם וכבודם בעיני הגוים שכניהם מסביב ואפשר על־ידי זה יקבלו זכות אזרח רומא, אשר נכספה וכלתה נפשם אליה.

את המשתה עשו בביתו של בן־ציון. לאות רצון ואהבה השתדל אלקידוס לזכות את מחותניו בתואר אזרחי רומא. ובטוב לב כל המסובים ביין, קם אלקידוס על רגליו וימלא כוס גדולה יין ויהם את כל הקרואים ויען ויאמר בקול רם ונשא:

— מכבד ומנשא אני את בן־ציון ואשתו, בני העם קשה־העורף וגדל־המרי, על אשר מהרו ויקרימו את כל בני העמים המנוצחים לקבל עליהם את עול ממשלת רומא באהבה ותרדת קודש, ועל אשר עזבו את מנהגי אבותיהם החשוכים וידבקו ברומאים, זה העם הנאור והנורא, לאהבה את נמוסיהם והליכותיהם, ועל כן בשם המלך האדיר וזקני הסינאט הנני מתכבד לתת זכות אזרחי רומא לבן־ציון ולבת־ציון ולכל בני ביתם. וכוס ישועות אשא לכבוד האזרחים החדשים של רומא המעטירה, אשר מהיום הזה והלאה לא יקרא עוד שמם בן־ציון ובת־ציון, המזכירים חורבן העיר הנדחת ומפלת העם קשה־העורף, — והיה שמם רמול ורמולה, אזרחי העיר האבירה והגדולה רומא המנצחת עמים בעוזה וכחה הגדול!

וכל הקרואים קמו עמדו והכוסות מנקשות זו אל זו, והיין מאדים לנוגה האורות הגדולים המאירים את הבית ויקראו קול גדול: יחי רמול! תחי רמולה! הידד, לאזרחי רומא המעטירה!

ודומית השקט שררה בלבנון, וכחולים־כהים היו השמים באין עב קטנה; דוממה שחה לה הלבנה בשמי מרום; רעשו והמו רק בביתם של האזרחים החדשים, נשקו זה לזה, חבקו זה לזה וירונו וישירו. ובתוך השמחה הגדולה והחמולה הרבה לא הרגישו, שלפתע־פתאום הופיעה בשמים עננה לבנבנה קטנה אחת והיא נשאת, נשאת ויורדת על כנפים רפות וזנבות של רוח קל ועדין, ויורדת העננה וקרבה, ויורדת היא אל תוך הבית ההומה, העליז והמלא קולות ותרועות חוגגים. ופתאום והנה... המושב, ששם ישב לו בדד מנחם, נאחז, נארגו חוטי־אור דקים מן הרקים ומנחם מתעטף בהם, מסתבך ונארג בתוך קורי הכסף והאור, ולאט־לאט הכל מתערפל, הולך ונמסה — ומתעלם... ואיננו! ריק המושב... ריקה הפנה... ומן הרפת העומדת לא רחוק מן הבית עולה געיה נוראה ואיומה אחת, ורחוק־רחוק נשאת הגעיה ועונה ההד הנורא אשר בלבנון הדומם בין הארזים העתיקים העבותים והגבוהים... — — —

ד.

וימים רבים עברו וחליפות גדולות נעשו בארץ. הגיעו שנים של בצורת; יבול האדמה לא היה וירעב העם ללחם. אנשי המקום קנאו ברמול, הוא בן־ציון, ויאמרו, כי מאשר להם עשה את כל החיל הזה, והוא משעבדם ואוכל את יגיעם. והרעב כבד בארץ ולרגליו באו גם מחלות שונות ומגפות ותעשינה שמות בארץ, ולב עם הארץ רע ונפשם מרה־מרה מאד. ורמול ובני־ביתו לא ידעו רע, כי אכלו ישן־נושן, התבואות הרבות שמלאו את ממגורותיו ואסמיו, ותגדל הקנאה, ותרב השנאה עד להשחית.

וביום עברות אחד קמו שכניהם הרומאים והיונים ויתנפלו על ביתו ועל בתי בניו ויגזלו ויחמסו ויהרסו ויבוזו לעיני השמש, ואין מוחה אין גוער בם ואין מעכב על ידם. אלקידוס וכן יתר הפקידים אשר היו בארץ העלימו את עיניהם מכל המעשים הרעים, כאילו לא קרה דבר, ולא ידעו כל מאומה. לשוא צעק רמול על שדותיו, נכסיו וכל יגיעו אשר עשה במשך הרבה שנות עבודתו. אלה שאכלו את לחמו, שתו את יינו ואשר טבח להם טבח לא שמו אליו לב. ולשוא צעק, כי הוא אזרח רומא וכל הנוגע בו פוגע בכבוד רומא המעטירה, לא אלקידוס ולא שאר הפקידים שמו אליו לב.

יורינימוס בנו, בראותו את כל אלה, לא חשב הרבה, וילך וימר גם את דת אבותיו ויהי לרומאי אמתי גם לדת, ויצא מכלל ישראל. ועוד בן אחד, פפוס שמו, הלך גם הוא ויעזוב את אלהיו ואת עמו, וילך ויעבוד אלהים אחרים. נשארו לו בניו הקטנים, שלא המירו את דתם,

אולם הם היו מתחבאים בבתיהם יראים וחרדים על נפשותם, ויתגנו ויושפלו,וילכו מרחי אל דחי עד בלתי הכיר בפניהם, כי מזרע היהודים הם, מגזע העם הגבור והנערץ, אשר מקרבו קמו המכבים האדירים.

ורוחות רעית, קרות, נייבבות. השמים חיטוכים ודלוחים. השמש מסתתרת תחת עבים כבדים ושחורים כפיח הכבשן, ובלילה אין אור הלבנה, אין כוכב נוצץ אחד, אין כל שביב, כל נוגה־זיו...

ביום אחד באו אלקידוס ומשרתיו לבית בן־ציון ויתנו צו בפקודת המלך, כי הוא ובני ביתו יצאו ממקום מגורם ויעזבוהו לנצח וילכו לגור באשר ימצאו, כי מזיקים הם ליושבי המקום, לאזרחי הארץ. לשוא טען בן־ציון ויוכיח, כי אזרח רומא הוא ויושב־הארץ האמתי, וכי כל אלה העמים המה חדשים מקרוב באו וכי הוא מעשיר את הארץ בשקידתו וחריצותו ונותן עבודה לעם רב. כל הוכחותיו היו לשוא, הרומאי הערום עוד דבר אליו רכות ויחליק לשונו ויאמר: שהמלך דורש אך את טובתו, ומשלח אותו מן הארץ למענו, שלא יתנפלו עליו עם הארץ. אלקידוס נתן לו ארוכה לירח ימים למכור את כלי ביתו ולהציל מה שיש להציל מעשרו הגדול ורכושו הרב, ואחרי כן ילך וינוע באשר ימצא.

לקח בן־ציון מעט מרכושו, שנשאר לו אחרי הבזה הגדולה והחרם הנורא, אסר את שני שוריו בעגלה וישם את הטף ואת הנשים עליה, ובעצמו הלך בצד העגלה. בצאתם מביתם ובהפרדם את הארץ הברוכה לעזבה לנצח, בכתה בת־ציון בקול ובן־ציון אנק דום. ויהי כאשר עברו על־פני הסוכה הדלה, החורבה הישנה, אשר גרו בה בימים ההם, כשנגלה עליהם איש האלהים, עלה כל המראה בזכרונם. זכרו את כל דברי האיש בשם ה׳, ויפלמו ויכסו את פניהם בידיהם. לא בכו, לא נאנקו, לא הוציאו הגה מפיהם. ידעו מה גדול עונם לפני ה׳.

———

ה.

רחוק מארצם, מן הלבנון הנישגב, מערש ילדותם וקברות אבותיהם, רחוק מכל משאת נפשם — בנכר, בארץ לא להם, ישבו הגולים שוממים בסוכה קטנה ודלה, אצל נחל קטן אחד.

אז התחילו ללמד את בניהם תורת עמם ולשון אבותיהם. ספרו להם מכל המוצאות אותם, ספרו על ירושלים העיר הקדושה, על מקדש ה׳ ורוב גדלם וכבודם בימים ההם, ואת ענים ואת מרודם ושפלותם בגולה; דברו על גדולת עמם בימי קדם ועל תקותם הגדולה והכבירה לשוב לארץ אבותיהם, בפדות אלהים את שבות עמו; דברו על היום הגדול, כאשר מנחם בנם ישוב אליהם, מנחם, אשר הרוחות הרעות חטפיהו מידם וישאוהו...

ויהי בלילה אחד, ובת־ציון ישבה על־יד עריסת אחד מנכדיה, אשר נולד על ברכיה בגולה, לאחד מבניה שנשארו לה, אשר הגלו עמה; ישבה ושרה לה: „על נהרות בבל שם ישבנו..." ובן־ציון זקן וחלש ישב ותקן לאור נר קטן בחה את כלי הבקר, רנן אחריה בקולו הצרוד מזקנה ויגון לב: „ישבנו ובכינו בזכרנו את ציון". בחוץ נשב רוח קר וזועף. הלילה היה חושך. ירח אדום כדם שלח לפרקים מבט זועם ועגום מבין העבים הכבדים והשחורים העוברים עליו ומכסים לרגעים את פניו. על־יד הנחל הקטן התגיעעו ורטטו הערבים ויאנחו ויאנקו. עורבים שחורים, שקננו בענפיהם קראו וצרחו... והרוח מילל מר, בוכה, נאנק... פעם יסתער בחמתו וירגז וירעיש, פעם יעבור אט־אט בכבדות, נמוך־נמוך... גוחן על־פני הארץ... ובסופה הקטנה מישתפכת השירה העצובה, קינת עם גולה ונודד בגוים... יעיני בת־ציון זולפות, זולפות... מה מלוחות, מה מרות הנה דמעותיה! עולה על זכרונה הנשף ההוא כשישבה על־יד עריסתו של מנחם והיא ובן־ציון שרו אותה השירה... — איך? הה, איך, מנחם בני, משיב נפשי! — התפרצה פתאום יבבה נוראה מפיה ותתמוגג בדמעות; — „אין מנחם לה מכל בניה גדלה.... נענה בן־ציון אחריה,— הה, אם שכולה, אם אמולה! את מנחם בננו שכחנו, עזבנו, ואלה האחרים — יצאונו ואינם... ואלה הנשארים לנו, אלה אתנו היום — דלים המה, דוויים, בזויים ושפלים... האם אלה בני־ציון המה? זרע יהודה? אלה מוגי הלב החרדים מקול עלה נדף, המתרפסים בעד ככר לחם? ... וככה ישבו ונדברו יחד בן־ציון ואשתו, ישבו לארץ כאבלים וידמו...

ובסופה דממה כבדה. בבית הקטן ישנו כולם יגיעי־כח ועגומי נפש. בעריסה נרדם התינוק והס השלך בכל. רק מחוץ חודרת יללת הרוח, וזעזוע הערבים על־יד הנחל. בן־ציון עזב את מלאכתו ויפתח את ספר התהלים ויחל לקרוא בקול עצוב מאד: „למה ה׳ זנחתנו לנצח?... באו גוים בנחלתך, טמאו את היכל קדשך, שמו ירושלים לעיים... הלנצח תקצף ה׳?"...

ודממה עגומה שוררה בחדר. נשמע רק קול בן־ציון בשפכו את לבו נוכח ה׳ ובכית בת־ציון המתיפחת דום שם בפנה. ובחוץ — סוער הסער, צורחים העורבים, נאנקים ערבי הנחל...

והנה פתאום וכל החדר הואר באור נפלא, מקסים. רטט... חרדת קודש מלא את כל חדרי נשפם, איזה כח טמיר דוחף אותם, מושך אותם החוצה, — המה יצאו והנה...

הם רואים: — העננים נפרדו אלה מעל אלה ויעמדו מזה ומזה על־פני השמים, נערמו זה על זה ועומדים כשני עדרי צאן שעירות ואפורית־כהית, שנדחקו מפחד בלילות אשה אל אחותה. ובאמצע השמים — שביל תכלת רחב בהיר אחד ועמוק מאד. ובשביל התכלת הזה נשא מנחם, והוא ילד קטן מאד והוא מחותל בערפלי טוהר, מכף רגליו ועד קדקדו. עיניו סגורות למחצה ופניו חורים־מאירים, כפני הירח החור העומד לא רחוק ממנו.

— הה, מנחם! בננו החביב והטוב, מנחם! — חרד קולם, והם רצים, רצים ורוקדים כנגדו בפרישת ידים וקוראים: הושיעה נא! הושיעה נא!...

יהידים פרושות אל השמים הרחיקים והעינים תלויות, נישואות... והנה —

הם רואים: חתולי־ערפלי־הטוהר נפלו מעליו באפס יד, נפזרו ואינם, ומנחם מסתער, נשא אליהם ושט, וגדול הוא כענק, וזרועות ידיו מפוזות וחוצות כמו כנפים גדולות, ענקיות, את כל רחב פני השמים ועמקי רום, והוא עף, והוא שט, והוא נשא אליהם... ופניו — להבים, ועיניו — ברקים...

והנה רוח נורא מגיח עליו, מתנשא ועולה מכל ארבע כנפות הארץ הולך וסוער... הולך וסוער... והשמים מתקדרים עבים כבדים ושחורים ואפלים מאד, ומבין כל העבים הכבדים מתפלג ויוצא ענן אחד גדול מתפתל ומגיח כנחש בריח ומתנשא הוא לבלוע את מנחם בנם, להתנפל עליו ולחנקו בחוליותיו העצימות והנוראות ולפוצצו בזנבו הארוך... והרעם ריעם וברקים מתלקחים ורשפים ואש ותמרות עשן כבד מאד... ומנחם מתאבק, נלחם כגבור נואש, יכה בארבית ידיו ומתפוצצים העננים־הנחשים, וידום הרעם, ויכבו הברקים — ורוחות חדשות מגיחות... וסערות וכיפות וחזיזי קולות...

הנה הוא רוכב על עב קל... רוכב ויורד„ יורד וקרב אליהם... והאב והאם רצים לעומתו, ידיהם פרושות... עיניהם נשואות... והוא כל כך קרוב... אור פניו יפיק רחמים וחנינה...

והנה... טהרו השמים. נפוצו העננים הכבדים, השחורים. אין כל סער, אין כל רוח, הס... דממה ושקט בשמים, דממה ושקט על פני הארץ. עומד לו הירח בחצי השמים כולו טהור, כולו מאיר וכוכבים של זהב מזהירים... מזהירים...

ומירכתי צפון עולה עננה קטנה ככף איש, זכה וטהורה, ונשאת היא על כנפי רוח צח. והעננה נשאת... נשאת וחרש מתגנבת היא, נוחה, טובה ורצויה... ופניו של מנחם נעשים חורים, חורים... ערפלים דקים מן הדקים כקורי עכביש וטהורים כחוטי הכסף מתדבקים ונארגים מסביב לו... והנה ארבות ידיו המוצקות והחזקות משתלבות ומתחבקות זו את זו — רגליו מתאספות אל תוך הענן הדק והרך המתפתל ומכסה אותן, קרום דק הולך ומתרקם סביבו, ומתמתח הקרום, גם מתעבה, קורי ערפלי הכסף מתעבים וכהים, מתעבים וחשכים... ועיניו נסגרות. וקטן נעשה הגוף. הנה הוא עוד פעם נער... ילד... תינוק בן יומו... הנה הוא רק נקודה... נקודה אחת קטנה... ואיננו! לקח אותו הרוח הטוב, הזך והצח...

* * *

ושממים וחשוכים השמים, אין ירח, אין כוכב קטן, אין שביב אור. על־יד הנחל עומדות עלובות הערבות, מתנועעות אט־אט ובוכות ומבכות... בתוך ענפיהן צורחים מדי פעם בפעם העורבים השחורים המקננים שם.

וארוך ושחור הלילה, ורב עוד הזמן להופעת הבוקר.

עלובים ומבוישים, נזופים ונואשים נכנסו הבעל ואשתו אל תוך אהלם הדל, צנחו על הארץ וישבו וידמו כמו אבן...

הַצִּיּוֹנִיּוּת וּשְׁאֵלַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית־הַלּוֹרְדִים הָאַנְגְּלִי

מאת
אינדפנדנט.
(מסופרנו המיוחד).

המקרה העור והסתום, החולק מכאוב ועונג, אסון והצלחה, יגון ושמחה לכל אחד, כפי שיגרום לו מזלו — העניק הפעם את מתנגנו הציוני בצחוק, צחוק, שיש בו אמנם קצת מן המרירות והתוגה; כי צחוק־המקרה היה בזה, שבערב הקרא הכנסיה הציונית העולמית („הקונגרס הקטן") בלונדון, ובהתאסף ראשי הציונים ושליחיהם מכל קצוי תבל לדון בענינים העומדים ברום עולם הציוניות וארץ־ישראל הקדימונו הלורדים הנעלים בבית־העליון של הפרלאמנט, שדנו על הציוניות וארץ־ישראל כמעט יום תמים, אולם מלאכה זו, „מלאכת" הציוניות, שנעשתה על־ידי אחרים — ו„אחרים" מן המין הגרוע והידוע — נהיתה, כאמור, לטראגי־קומידיה.

כי דברי השטנה והקטרוג, שנשמעו בעשרים ותשעה ליוני מפי האלופים (לורדים) בבית הלורדים האנגלי נגד הציונים והיהודים היו כל־כך מלאי ארס ושנאה, זדון־לב, קהות־הרגש, בערות ובורות, שקר וצביעות, עד שיש כי נדמה לנו, שהד רחוק הם מימי הבינים או לפחות מהעבר הקרוב של רוסיה הצארית. כי גם פפפרקורן, אייזנמנגר וטורקבמאדה בימי הבינים ופורישקביץ, קרו־שבאן ודומיהם בימי ה„דומה" הרוסית לא הרחיקו בעלילותיהם יותר מהאלוף סידנהם ביום הנזכר בשנת 1920, ששפך את כל חמתו — חמת פתנים וארסו על עם זעמו — היהודים, הציוניים והבולשיביקים, שלצורך קטרוגו שמשו לו הפעם שמות נרדפים. והדברים הגיעו לידי כך, עד שמיניסטר החיצון, הלורד קורזון, מצא לנחוץ לגער בו (באופן נמוסי, כמובן) ולהעירו על „רגשותיו האנטי־יהודיים והאנטי־ציוניים של הלורד הנעלה" — הערה־גערה אישית, שרק לעתים רחוקות מאד תמצא את מקומה בבית־האצילים הזה, שהנמוס, הכבוד וההדור בלשון הדבור הם מעיקרי סגולותיו להתפאר.

והאלוף סידנהם זה, המקטרג הראשי, לא היה היחידי. חבורה שלמה של משטינים ומקטרגים עמדה לימינו מבין האלופים האחרים, שמלאו אחרי דבריו ועזרו לו בכח־פיהם, והם: אלוף למינגטון, אלוף ניוטון, אלוף איזלינג־טון, אלוף קאנטרבורי ואלוף שפילד. כולם יצאו חוצץ, כאיש אחד, נגד הציונית ויאימו בסכנה, כביכול, הנשקפה למזרח הקרוב, לאנגליה והעולם הנוצרי בכלל, אם השלטון בארץ־ישראל ימסר לידי היהודים. ונגד כל „מגידי־פשע" אלה לא נמצא בין הלורדים אף מליץ־יושר אחד (מלבד הלורד קורזון, שבתור מיניסטר לענינים חיצוניים מ ו כ ר ח הוא להגן על שיטת־הפוליטיקה של הממשלה, שהבית הלאומי בארץ־ישראל הוא חלק ממנה), שיריב את ריבנו. ההתנפלות המחפירה הזאת, שבה השתתפו לורדים

תמימי־דעה זה אחרי זה, ששפה אחת ודברים אחדים להם ב ע י ק ר הקטרוג, מראה בעליל, כי לא באה בהיסח־הדעת ולפתע־פתאום; כי נקשר קשר נגד הציוניות וכי איזו ידי־סתרים רקמה וארגנה אותו בחשאי...

אולם הקשר הזה לא הצליח. הלורד קורזון בנאום ארוך בטל את החשישות של המקטרגים, והללו בעלי־בריתם ענו „אמן" לדבריו.

אולם טרם שאמסור את תמצית דבריהם של המשטינים ותשובתו של קורזון רואה אני נחיצות להקדים דברים אחרים בהתיחסותם של אלה אל הציוניות.

לפני התקבל ההחלטה ההיסטורית המכריעה בסאן־רימו בדבר ארץ־ישראל, הריצו גדולי אנגליה אגרת־דרישה לצירי בריטניה בועידה והאיצו בם בכל תוקף שיפתרו את השאלה הזאת לאלתר ובלי דחוי ב ר ו ח הציוניות. בין הגדולים האלה נמנה הרוב הגדול של חברי הפארלאמנט (הבית התחתון) ולעומתו נ פ ק ד הרוב הגדול של חברי בית־הלורדים (הבית העליון). ומלבד רוטשילד, רוברט ססיל, מארקיז קריו, ועוד שנים־שלשה מחובבי־הציוניות הידועים, נמנעו האלופים האלה מלחתום על האגרת, שהיתה, כנראה, למורת רוחם. הלורד קורזון, ממלא־מקומו של באלפור במיניסטריון לענינים חצוניים, א י נ ו נמנה בין חובבי הציוניות. ו ל ד י ד ו לא כדאי היה לפרסם את הדקלאראציה. ל פ י ד ע ת ו ו ט ע מ ו ל א כ ד א י ל א נ ג ל י ה כ ל ה ע נ י ן. זוהי דעתו ל כ ת ח י ל ה. אבל בדיעבד, כיון שנעשה מעשה והובטחה הבטחה צריך למלאותה בכל אופן, בין שהוא מספים או לא. ומשום כך נלחם בעוז ומרץ בסאן־רימו בעד קביעתה של הצהרת באלפור בחוזה השלום, וגם עכשיו הוא בעד הוצאתה־לפועל בכל תוקף כמו שמעיד נאומו, הבא להלן. יודע הוא, איש־המדינה הזה, להבדיל בין ה„לכתחילה" ו„לדיעבד" מאין כמוהו, ומזה נובעת התיחסותו לציוניות כעת. ומכאן יובן גם הטון הקר והמתון למאד בנאום־הגנתו על שיטת־הפוליטיקה ביחס להקמת הבית הלאומי בארץ־ישראל. אלה היו דברים היוצאים מן הראש ולא מן הלב — ואפילו מלב מיניסטר סימפאטי. כי הציוניות לבא בעי, ולבו של קורזון אינו לציוניות כמו לבותיהם של באלפור ורוברט ססיל ודומיהם. ובנוגע לשאר האלופים — רובם ככולם ר א ש ם ו ל ב ם אינם לנו, אלא לצרינו. ודבריהם אלה, הנמסרים בזה בקצור, יעידו:

האלוף סידנהם שואל את ממשלת הוד מלכותו את שתי השאלות האלה: א) באיזו אמצעים אחזה להגן על זכויותיו של הרוב הבלתי־יהודי הגדול, בבואה ליסד בית לאומי להעם היהודי בארץ־ישראל; ב) ואם פירושן של המלים „בית לאומי" כונתו שלטון ממשלתי על כל תושבי ארץ־ישראל, או רק על חלק מהם. ואגב הוא מציע, שהממשלה תפרסם את הריפורט של הרברט שמואל, שחבר לפני חדשים אחדים בבקרו את הארץ וגם את הריפורט של הגינירל אלנבי על הפרעות בירושלים.

אחרי הציעו את שאלותיו־הצעותיו אלה מתחיל האלוף את נאום השטנה שלו. שיטת־הפוליטיקה הבריטית בארץ־ישראל לקויה מאד. ועיקר הרעה היא ההתיחסות הטובה לציונים. המושלמים והסורים הם ידידי העם האנגלי ובעלי בריתו, יצאו בצבאותיו ונלחמו מלחמותיו בתקוה, שהממשלה הבריטית תשחררם שחרור גמור, ועכשיו בהכזב תקוותיהם ,נהפכו מאוהבים לאויבים והם מביעים גלוי את רצונם, כי טוב טוב להם טורקיה מאנגליה. היהודים הם רק חלק קטן בארץ־ישראל וחלק פאראזיטי. בשעה שמן המושלמים עוסקים בחקלאות ועבודת האדמה 69 אחוזים; מן הנוצרים — 46; הנה מן היהודים רק — 19. ואלה האחרונים הם רק בעלי אחוזות, שבעצמם אינם עובדים את האדמה, אלא מנצלים את עבודתם וזיעת אפיהם של הערבים ושל היהודים התימנים. וחלק גדול מיהודי ארץ־ישראל מתפרנס מהצדקה והחלוקה. ואולם הערבים הם עם שוקט ונוח, עובד וחרוץ, שאפשר לבטוח בהם. הם יושבים בארץ־ישראל זה מאות בשנים ואחרי מיקה ירושלים היא העיר הכי־קדושה בעיניהם.

ולבסוף באה איזו קומיסיה ציונית לירושלים, שמצאה חסות אצל שלטונינו הצבאיים והתחילה להתערב בעניני הארץ לתקלת התושבים ועניני המדינה. ראש השלטון אז לא יכול להחזיק מעמד בפניה ויצא בדימוס ואחר כך הוכרח להתפטר גם ממלא־מקומו, מנהל הודי חרוץ ובעל־כשרון, על ש„התיחסותו לא התאימה לשיטת־הפוליטיקה הציונית של הממשלה". והקומיסיה הציונית עוד לא הסתפקה בזה וחפצה לכבוש את הכל. וכאן מביא האלוף ציטטה ממאמר שנתפסם בהעתונים „טשוירטש" ו„גארד־יאן" מאת הבישוף מירושלים, שבתוך שאר הדברים נאמר:

„הציונים בירושלים אומרים זה לזה: מה נ ע ש ה ב ק ב ר ה ק ד ו ש של י ש ו ? נ ח ר י ב ה ו ו נ ה ר ס ה ו ע ד ה י ס ו ד ב ו!... הציונים אינם מתחשבים עם זכיות המושלמים והנוצרים כלל וכלל. בין הציונים יש הרבה בולשיביקים מיוצאי רוסיה ורומיניה שבאמצעים בולשיביים הם מטילים אימה על התושבים", ועוד בומר אחד (בשם נייפיר), ששב זה לא כבר מירושלים, ספר לו (לסידנהם) „מעשים נוראים" על הציונים ומזמתם לקנות את אדמת ה„וואקאף" סביבות מסגד עומר הקדוש (מקום המקדש) במאה וחמשים לירה, וזה עורר את חמת כל המושלמים ואף את ההורים בכלל.

ולא רק המושלמים אלא גם הנוצרים רואים רעה גדולה וסכנה רבה ביהודים. לכך יסדו את האגודה המושלמית־הנוצרית להלחם בציונים. ובהזדמנות זו קורא סידנהם את גלוי־הדעת, שמסרה לו האגודה, שבין יתר הדברים נאמר שם, כי הציונים רומסים על כל הקדוש והיקר להם, עושקים את זכיותיהם, חומסים את נחלותיהם, וכי מיסוד בית־לאומי ליהודים בארץ־ישראל נשקפה סכנת־מות לשאר התושבים, ומפני כך הם מבקשים לעצור בעד הסכנה ולבטל את ה„גזירה" — היינו הצהרת באלפור ילאסיר הגירת יהודים אל הארץ וכו' וכו'.

והאלוף המקטרג מוסיף ואומר: אמנם הטון של הדברים „מזרחי" הוא במקצת אבל בעיקרם נכונים הם. הציונים דורשים מונפולין וקונצסיות למסלות־ברזל, לחופים ולשאר עבודות צבוריות ולעשות את העברית לשפה הרשמית במקום הערבית. ומזה הוא עובר לפרעות

בירושלים. „אין לנו — הוא ממשיך ואומר — ידיעות רשמיות בדבר הפרעות בירושלים. אולם זה ברור, שהמושלמים באו בלי נשק, סימן שלא חפצו להכחיד את התושבים היהודים, וכנגדם באו היהודים וכלי נשק בידם, ואת הנשק הזה הספיק להם הלייטיננט ז'אבוטינסקי, וחושבני, כשירו היהודים מעל הגגות באופן פראי הרגו ופצעו את אחדים מבני־אמונתם. וז'אבוטינסקי זה שנידון לחמש עשרה שנה עבודת־פרך הופחת ענשו רק לשנה אחת, ועכשיו הם מתאמצים לשחררו לגמרי, בשעה שאין אחד משתדל לטובת האסירים הערבים.

את מנויו של הציוני הרברט שמואל לנציב ארץ־ישראל היא רואה כאסון גדול, אף־על־פי שאייש חרוץ וישר הוא. אולם הכי יוכל יהודי לרכוש לו אמון המושלמים והנוצרים בארץ־ישראל?

ומי יסדר — הוא מוסיף ושואל — את ההגירה הציונית, שלפי דברי הד"ר מאכס נורדוי תעלה לשמונה או עשרה מיליון נפש ויותר. וד"ר נורדוי זה רוצה, שחצי מיליון יבוא תיכף לארץ. האם נגרש את הערבים וילדיהם מפני הבולשיביקים הרוסים? הרבה מושלמים ונוצרים מוטב להם להקריב את חייהם מלראות המון פרוע של ציונים נכנסים לארץ וממלאים אותה. וכי נשתמש נגדם בצבאות בריטים?

ולבסוף אני רואה נחיצות להעיר על הסכנה הגדולה הנשקפה לכל הנצרות מן היהודים. ברוסיה, מקום שם תשעים אחוזים מהקומיסרים הם יהודים נעשה נסיון לדכא את הנצרות ולהשמידה. ומימות נירון קיסר לא סבלה הכנסיה הנוצרית כל־כך הרבה כמו בימים האלה ברוסיה מידי הבולשיביקים היהודים, ובבואם לארץ־ישראל הלא יעשו כלה בנצרות. ברוסיה נהרגו ועונו כומרים ובתי־המסגד נתצו ונשרפו. הכזאת יעשו את ארץ־ישראל? וממשלת המאנדאט תעזור ותסייע להם בצבא ובכסף — היתכן?...

אחרי הקטגור והמשטין הזה קם האלוף למינגטון למלא אחרי דבריו. אין הוא חס־ושלום מתנגד לציוניות; אדרבה לפני שנתים ומחצה, לאחרי התפרסם הצהרת באלפור, דבר באולם ה„אופירה" לטובתה ולשבחה, אלא מני אז בקר את ארץ־ישראל וסוריה ונוכח, כי השאלה היא מסובכה מאד, וכי אמנם נשקפה סכנה למזרח ולבריטניה משלטון ציוני, והעצה היעוצה ממנו היא לכן: כדי ש„הזאב יהיה שבע והעז שלמה" יש למנות בארץ־ישראל אדמיניסטראציה, שבה ישתתפו ערבים, ונוצרים ויהודים, כל אחד לפי מספרו ביחס, והשלטון העליון ימסר לידי האמיר פייזל, שחזקה עליו, כי לא יקפח שכר כל עם ועם, והכל על מקומו יבוא בשלום...

האלוף ניוטון רב את ריב... הקולוניסטים הגרמנים מארץ־ישראל, הנתונים בשביה במצרים, שהציוניים רוצים לרשת את נחלותיהם בארץ־ישראל, ומשפיעים על הממשלה להשיבם לגרמניה.

האלוף איזלינגטון אינו יכול להבין בכלל מה לאנגליה ולהצרה הזאת של „בית לאומי" ליהודים, ענין שיעלה לה בדמים מרובים ובהוצאות רבות, שתפולנה למשא על משלמי־המסים הבריטי.

האלוף הבישוף מקנטרבורי גם הוא רואה סכנה ככל האלופים חבריו, ובכלל המלים „ציוניות" ו„בית לאומי" מעורפלות הן ואינן ברורות בעיניו, ועד שלא תתבררנה מה הן ומה טיבן יש לחשוש, ואשרי המפחד...

ואחרון למשטינים היה הלורד שפילד. בטעות נחשב זה בעיני רבים מיהודי מזרח אירופה לדורש טובתנו, מפני שבמקרים אחדים יצא להגן על נודדים יהודים, שנדונו להגרש מאנגליה. אולם כעת הראה את טלפיו. והטלפים — טלפי חתנו היהודי, אדוין מונטאגיו, הם. החותן כחתן הם צוררי הציוניות והרעיון הלאומי, ובשעת הויכוחים בבית הלורדים מצא האלוף הזה בקעה להתגדר בה. ראשית כל הוא רב את ריב הערבים, שהם פי עשר מהיהודים; ושנית היהודים בזמן הזה אינם צאצאי היהודים הקדמונים אלא בשם בלבד ומשום כך אין להם חלק ונחלה בארץ־ישראל; ושלישית, למה ליהודים להדחק ולהכנס דוקא לארץ, שבה אינם רצויים כלל וכלל...

כך דבר „ידידנו" זה, אחד מ„חסידי אומות העולם", שבתו נשאה ליהודי מתבולל...

כעת נשמע מה השיב בא־כח הממשלה, המיניסטר לענינים חצוניים, הלורד קורזון.

הלורד קורזון בתשובתו הפך את הסדר והשיב על אחרון ראשון ועל ראשון אחרון, ואלה הם עיקרי דבריו:

ראשית כל הוא מרגיע את את רוח האלוף ניוטון ומבטיחהו, שהקולוניסטים הגרמנים יושבו לארץ־ישראל לאחוזותיהם, וכי הנציב החדש הרברט שמואל יוציא בימים האלה פקודה בענין זה. ההאשמה נגד הציונים, שהם רוצים לרשת את נחלות הגרמנים, משוללת יסוד היא לגמרי.

בנוגע להאמיר פייזל, הזמינה אותו הממשלה הבריטית כמה פעמים לבוא לאירופה לועידת השלום, והוא לא בא. ועוד ביום 4 ליוני שעבר, הודיע כי מפני המצב המסובך בארצו אין ביכלתו לעזבה לפי שעה וללכת לאירופה. סוריה הוכרה לארץ חפשית ועומדת ברשות עצמה. אבל אין זאת אומרת, כי הכתרתו של פייזל בתור מלך נעשתה כדין וכשורה. לכשיבוא האמיר לאירופה אז יבורר לו מצבו ביותר בנידון זה.

בנוגע לערכה של ארץ־ישראל בעד בריטניה הגדולה יש להשמיע הרבה נמוקים. אמנם אינטרסים של מסחר ותעשיה אין לנו בארץ ההיא. ובכלל אין לשקול את אינטרסינו שם במשקל הכסף והממון. והשקפה כזו על ארץ־ישראל זרה היא לרוח האנגלי מימות ריכארד לב־הארי עד ימינו אלה. אינטרסינו שם הם היסטוריים, מסורתיים ודתיים ובמדה ידועה גם סנטימנטליים. ארץ־ישראל חשובה היא לאנגליה גם מבחינה אסטרטגית. וביחוד ייחס לה חשיבות גדולה הלורד קיצנר, ורק מפני סבות צבאיות הוכרחנו ללכת ולכבוש את ארץ־ישראל. ואם הלורד הנעלה, המכחיש בחשיבות הזאת, אם הוא יפנה בנדון זה אל לשכת המיניסטריון לעניני מלחמה וישאל: הטוב טוב לנו, כי ארץ־ישראל תמצא ברשות אחד

אויבינו — מסופקני מאד אם ישיג תשובה חיובית על שאלתו.

אולם איך שתהיה החשיבות, אנחנו הלכנו שם מטעמים צבאיים, ואחרי שנצחנו את טורקיה וכבשנו את הארץ העמידה לפנינו השאלה: מי הנשאר בה? איני יודע אם מפני האמון שרכשנו בקרב העמים והמדינות או מסבה אחרת, אבל הדרישה היתה אחת מכל הצדדים, כי אנחנו לא נצא את הארץ ונשאר בה. כולם רצו בנו. ורק אחרי דרישותיהן והפצרותיהן של כל המפלגות מבלי יוצא מן הכלל קבלנו עלינו המאנדאט על ארץ־ישראל, לא מתוך רצון ומתוך שמחה אלא מאונס ומתוקף הדרישות שחזקו עלינו מכל צד. הכל מודים ומכירים, שאנו הננו העם המוכשר ביותר להגן על הארץ ולשמור את המקומות הקדושים.

הלורד סידנהם תאר בנאומו את המצב בארץ־ישראל שחור על גבי שחור. אולם תמונה זו חד־צדדית היא, ואינה נוראה כמו שתארה. בכלל הובלטו בנאומו של הלורד סידנהם רגש אנטי־יהודי ואנטי־ציוני חזקים. אמנם, אמת נכון הדבר, כי רוחות תושבי הארץ נסתערו, יש נמצא הרבה חומר מפוצץ. הרבה דברי שטות נאמרו ונעשו אמנם. בכלל עוד מימות עולם ומשנים קדמוניות שמשה ארץ־ישראל מקום העלול לריבות, מדנים וסכסוכים, אבל אין זאת אומרת, כי המצב לא יוטב וכי לא יהיו שלום ושלוה בתנאיה החדשים של ארץ־ישראל. והשגיאות לא מצד אחד נעשו, כי גם מן הציטאטות שקרא הלורד נראה, כי יותר משעוותו היהודים חטאו ופשעו מתנגדי היהודים ביחס להאחרונים. והאם לא טוב טוב לנו אחרי שקבלנו עלינו את המאנדאט, כי נפשר את הענינים לטובת כל הצדדים המעונינים?

וקודם כל — העובדות. כאשר כבשנו את הארץ מצאנוה דלה, חרבה, עניה ושוממה מיושביה. ידי הטורקים חלו בה והביאו עליה צרות, אסונות ופגעים. ואיך שתהיה השקפת כל אחד מכם על ארץ־ישראל, צריכים אתם כולכם להודות, כי יש בה מקום ומרחב לתושבים חדשים, לתרבות מדעית, לסאניטאציה, למסלות־ברזל, ליעור באופן מדעי ולהתפתחות כל מקורות ואוצרות הטבע הגדולים והקטנים יחד. מאין תבוא ההתפתחות הזאת? הערבים אינם מוכשרים לכך, ואין אף אחד מידידיהם שיוכל להגיד ולהבטיח, כי יש להם הכספים, המריץ והכשרון הדרושים לעבודה ענקית כזו. בתנאים כאלה ניתנה ההזדמנות ליהודים לבוא ולמלא את התעודה הזאת בארצם העתיקה.

נאמר כאן, כי היהודים מרבים ריב ומדון בארץ. אני איני מאמין בזה. המושבות היהודיות הקיימות שנזכרו הן במצב פורח וחיות בשלום ושלוה עם שכנותיהן הערביות. ויתר על כן: חביבות הן מאד על תושבי הארץ מפני העושר והאושר שהכניסו לארץ בשיטת־עבודתן המשוכללה והמתוקנה. ידועים לי מקרים רבים שישובים ערבים רבים יושבים חיים בשלום ובידידות עם ראשי המושבות היהודיות. ואין במצב הדברים אף סבה אחת יסודית, שתפריד בין היהודים והערבים בעתיד. מצד אחד חמש או שש מאות אלף הערבים בתכונותיהם המזרחיות ובידיעתם את הארץ ובהתמסרותם אליה הם אלמנט נחוץ להפרחתה. ומצד השני, האם אין אנו רוצים בכשרון היהודים, חריצותם, כספם, ועל כולם ברוחם הנלהב, כדי להקים את הארץ ולהחיותה? שני האלמנטים האלה, לא רק שאינם מתנגדים זה לזה, אלא משלימים בהכרח האחד את השני.

בנוגע לסדור הענינים, החלט בסאן־רימו לקבוע את הצהרת־באלפור המפוארה כמעט מלה במלה בחוזה השלום עם טורקיה. ההצהרה הזאת קבלה את אישור כל בעלות ההסכם ונצרפה לאמנת השלום בהסכמת כולן. ובנוגע למקומות הקדושים החלט למסור אותם לקומיסיה של דתות שונות, שאגודת־העמים תבחר בה.

ומכאן תשובה על השאלה בדבר השלטון הממשלתי בארץ. השלטון הזה לא ימצא בידי המעוט הציוני, אלא בידי הממשלה הבריטית. פרטי התנאים יקבעו, כמובן, במאנדאט, הזקוק לאישורה של אגודת העמים, אולם בינתים יפרסם סיר הרברט שמואל, שיגיע לארץ־ישראל בעוד יום או יומים לעמוד בראש הפקידות, גלוי־דעת בשם הממשלה, שנתנה לו יפוי־כח לכך.

ועוד לי דברים אחרים בדבר ההגירה. שיטתנו בנדון זה היא, כי לשום איש ואשה לא ינתן הרשיון להכנס לארץ, אם אינם יכולים לפרנס את עצמם. ובודאי שלא נתן רשיון הגירה בלתי־מוגבלת, בין של יהודים ובין של אינם־יהודים, בין שיבואו מרוסיה או משאר חלקי העולם. בעלי האחוזות בלתי־היהודים לא ינשלו מאדמתם. האדמיניסטראציה בעצמה תשאיר לה את הזכות לפתח את אוצרות הארץ לפי ראות עיניה. האדמה הבלתי־מעובדה תמכר בפומבי, ותהיה לנחלה לכל המרבה במחירה, וכאן יהיה מקום ליזמה היהודית להראות כחה וכשרונה. בעלי הנחלות ישתמשו בפועליהם הם, ואם ממשלת הוד מלכותו תוכח, כי יש התאמצות מאורגנת להפריע בעד הקמת הבית הלאומי ליהודים, אז תאחז באמצעים מיוחדים הדרושים לסכל את זה ולהשיג את המטרה. אנחנו נדאג, שמהגרים יהיו מן המובחרים, והם יבואו בהדרגה ובמתינות.

בראש האדמיניסטראציה העמד כעת אדם מומחה ומנוסה, חרוץ ורב הכשרון. אמנם בתור יהודי אפשר שיעורר עליו תלונות מצד הערבים, ואולם וכי בשביל זה הפסיד? וכי יש ערבי מוכשר למשרה כזו? דעת הממשלה היתה, כי אין לנו איש יותר מוכשר מלהוציא לפועל את הצהרת־באלפור, שכולנו מחויבים למלאותה, ואשר באה עליה הסכמת כל בעלות בריתנו — מזה האיש שמואל. היה לי הכבוד לעבוד עם חברי זה במחיצה אחת במשך שנה וחצי בהקבינט של אסקויט ומצאתיו לאיש בעל השקפה רחבה, בלתי־משוחדה ובלתי־מפלגתית, וכל חבריו המיניסטרים יסכימו לדעתי זו. היתה לי ההזדמנות לדון עמו כמה פעמים בענין הזה, ויודע אני מראש, שימצא קושי בנוגע להערבים, אבל חושבני, ואומר אני את זה על־פי דברי בר־הכי, כי אחרי היותו בארץ־ישראל ששה חדשים יאבד חנו גם בעיני היהודים. וזוהי הערות הכי־טובה ונמלצה לתכונתו המוצקה ואופיו הקבוע של סיר הרברט שמואל.

העבודה בארץ־ישראל צריכה להעשות בהדרגה ובמתינות. פסיעות גסות עלולות להביא לידי כשלון. נחוצה לנו שם שיטה בבנין, באופן־השקאה ומלחמת־מדע עם המאלאריה וביחוד ב„עמק הירדן“, שאדם אירופי אינו יכול להתקיים ולחיות שם; יש לנו צורך בעבוד הקרקעות, ביצירת אפשריות לעסקי מסחר, תעשיה ושלחנות ובכלל למכונה אדמיניסטראטיבית מוכשרה, וסיר הרברט שמואל ינצח על שיטת העבודה הזאת ויוציאה לפעולות באמונה, במרץ ובכשרון.

הלורד קורזון מביע לבסוף את תקותו, כי המאנדאט והפרינציפ של יסוד הבית היהודי הלאומי יתקבל ויתאשר על־ידי כל חברי בית הלורדים.

אחרי גמור הלורד קורזון את נאומו, מסר האלוף סידנהם מודעה, כי דברי קורזון הרגיעו את הרוחות, מפני שממשלה ציונית לא תהיה בארץ־ישראל, וכי ההגירה תהיה מוגבלה וכי היתרון לא ינתן ליהודים, משום כך הוא מושך בחזרה את שאלותיו והצעותיו.

פירושו זה של סידנהם על נאום קורזון הוא, כמובן, מהרהורי לבו, אבל אם קורזון עצמו קבל את באורי מפרשו זה — לא ידוע.

בכל אופן לא מקורזון ובודאי שלא מפי סידנהם ושאר חבריו האלופים אנו חיים בתור עם, השואף לחיים חפשיים בארץ־אבותיו. את הפירוש הכי־נאמן ונכון להצהרת־באלפור יתן העם העברי במעשיו.

מעשינו ירחקונו ומעשינו יקרבונו — אל המטרה.

לונדון, 1 יולי, התר״פ.

מַלְכַּת־שְׁבָא בְּהַגָּדוֹת בְּנֵי־קֶדֶם

מאת

ד״ר נחום סלושץ.

(סוף).

וירבו הימים ויבשרו למלך, כי מלכת־שבא הולכת וקרובה לירושלים בראש חיל כבד. וימהר המלך לקראתה במרחק ארבע פרסאות מן העיר, ויהי המחנה כבד מאד.

בראש הכבודה התנהלו חמישים פילים הצועדים בכבדות בשורה אחת, חוטמיהם ישרועים למעלה, וחופות ומגדלים מתנוססים עליהם עד אשר דמו לחומה של נחושת קלל; ועליהם רוכבים בני סבא האדמונים הדומים לנחושת אדומה ושערות ראשם מקולעות בחבלי זהב, מקלות זהב בידיהם והם קוראים בקול בשפת לועז נוראה. אחריהם התנהלו נושאי הסבל אשר למלכה, עבדים שחורים כולם מארץ מולדת מעינות הנילוס וכולם עטופים עורות נמרים, גופם מחציו ומעלה משוח לבן ומחציו ולמטה משוח גפרית אדומה וכובעי שער מרעמת סוס ואזניו בראשיהם.

ובאמצע התכונה הזאת לפני מרכבות עוז וחיל גדול עם דגלים בידיהם התנהלה מטת הכסף הגדולה אשר נשקעה בתוך שפעת כריה ומחלצותיה עד שלא נראתה בעל־קמה לעין בלתי אם שתי עיניה הבוערות כשתי גחלי אש.

ותעמוד האורחה לפני האפדן הבנוי אבני גביש, אשר בנה שלמה לכבוד המלכה. ויתפוש שלמה את הנערה בידיו ויעמידה על רצפת הזכוכית, ותפקח את עיניה ותרא, והנה היא עומדת בתוך המים, ותירא יראה גדולה, ותצעק לשרהאל, כי תמהר לעזרתה. ומרוב חרדתה אחזה בשתי ידיה בשבע השמלות הקלות אשר כסו את גופה (בחפצה לבלי הרטיבן במים). ככה ראה שלמה את תואר העלמה אשר השתקף בתוך המים.

ויאמר בלבו: האלהים! לא הפריזו מאומה, כי הוסיפה על השמועה אשר שמעתי. רגליה — רגלי אילה, קטנות ונחמדות, ואת כל גופה עשה האלהים יפה בתכלית היופי. ברוך הוא וברוך שמו!

ולבו נמלא רנת כל צפרי רון, וישכיל להשביח את סערת לב בעל־קמה ואת פחדה ולהחיות את רוחה הנגרש, ויאחז בה ויתמכנה בזרועו ויוליכה אל תחת אפריון הקסם. וישבו שניהם על מטת המלך, ונראו כשני פסלי זהב.

ויבואו כל עבדי המלך ועושי דברו מן האדם ומן הרוחות. והסוכן אשר על הבית נתן אות ויבואו הסבלים ובידיהם המנחות אשר למלך ולמלכה.

ויביאו ממיטב ארץ שבא ומיבול שדמות ארץ תימן, אשר נשאום עלמית קדר, לבנות החזה, הולכות ונדות וטופפות.

ויביאו עפרות זהב ושן מסודאן, מור וקנמון ונרד, עצי אלמוגים, ענבר אפור ועצי בשמים, מארצות ערב; מרגליות מן הים הפרסי ושקים מלאים אבנים יקרות. כל אלה מארצות ממשלת בעל־קמה.

ויביאו את המנחות אשר נשלחו מארץ־ישראל ומשאר הארצות ממלכות שלמה, ביד פלשתים שבויי מלחמה: בגדי ארגמן מצור, גלומי־בד מאשור, משי מן הלבנון, צמידי־יד מארם, מחצלית מעבר הנהר, שמלות מכורסאן, פרות מארם נהרים ואבטיחים ממוגוליסטאן, ענפי עצי שושנים מדמשק, שושנים אדומות דומות לכוכבים בתוך ירק העלים בכדים מלאים מים חיים השאובים ממי השילוח.

ויערכו משתה גדול ברחוב לכל העם אשר נאסף לשמוח בשמחת המלך. והרוחות הנקראים אפרית משמשים לאורחים בעוד השדים הנקראים מריד, הקלים ושקופים, מחוללים ומעלים משק קל במשק צעיף וכרשרוש צפרים, וה„גניים“ מנגנים בכל מיני כלי־זמר... ותרב השמחה בקרב בני ישראל.

והנה נשמע מתוך האפדון פנימה קול נעים — אשר השמיעה המזמרת המצוינת בין נשי ארמון המלך. היא שרה שיר־פלולות, בלוית המיתר האמצעי של „נבל רביעית“, והקול עולה ויורד, משרך ומבליט את הקולות מדי יפסק קול המצלתים. ואלה דברי השירה:

— קומי־נא, התנועעי במחול, את בת האורה,
שושנה בתוך גנים.
את, בשמת־גירופלה, כלה רכה ועדינה, היושבת
בצל שושנים.
קומי נא, התנועעי במחול!

קומי נא, התנועעי, זאת קומתך מה נאוה,
זאת הליכתך דמתה לגלים!

והאירי פניך, את קרן אורה, כזוהר ציץ הרמון,
הוי, קומי נא!

ותקם בעל־קמה בעלת פני השן, ותלך אחרי אומנתה הששישבינית. הגיעה שעת הפשטת השמלות העליונות ותעמודנה כורן לפני כסא הזהב אשר לשלמה ושרהאל אמרה לנערה:

— באה העת, מגדה; אל תראי ואל תפחדי, אבל תני לי להפשיט מה שראוי להפשיט.

ותתיר הזקנה את קשורי השמלה הראשונה, והיא מאטון תכלת בעין הים ומשובצת אבנים טובות; ותפשוט את השניה — והיא ממשי אפרסקין אשר לא יתואר יפיה; ותפשיט את השלישית מלבד בעין הרמון, משובצת אבנים נוצצות; ואת הרביעית — והיא ממשי ירוק ומצוירת; ואת החמישית מבד שקוף, משוזר בחבלי זהב וכרמל, והששית מבד ירוק נפלא. לא נשארה בלתי אם השמלה השביעית דביקה לגוף העלמה ודקה כמרוקמה מאויר, והיא אדומה כ„אמאראנת" ומצוירים עליה אילות־פרא שברירי געגועי אהבה אשר לא היתה עוד בעולם.

ככה הופיעה העלמה לפני חתנה. והמלך קם מכסאו, וכל הנשים התחמקו ותעלמנה כעשן. לא נשארה בלתי אם בעל־קמה בלבדה, עומדת באמצע האפדן של שלמה.

והמלך ירד מהמדרגה הראשונה וכה דבר: ..
הנך יפה ותמה, שלמה בכל גופך, בחסד האל ההולך לפני.

— — — — — — — — — — — — — —

קדישה את לי; גופך — בית לפלאות אלהים.

וירד מן המדרגה השניה ויוסף לדבר, וכן הלאה עד עמדו על הארץ. והנה נשמע קול המנגנים מן החוץ, וירחב לב המלך, ויחל לחולל אף הוא: זרועות ידיו נטויות, כף ידו האחת פונה השמימה, בתנועה של איש מיישיט ידו לקבל שפע, והכף השניה נוטה ארצה בתנועת יד משפיעה ונותנת. את ראשו כפף על כתפו הימנית, דומה לכר תלוי באויר. עיניו היו עצומות, וידמה בעצם התלהביתו ליציר מעולם אחר. הוא רוקד על הארץ ואינו נוגע בה, מבלי השמיע קול ושאון, והיה דומה בכתנתו אשר נפרשה באויר לפרח בגביע, או לצפור עפה פורשת כנפיה, או למזרק מים שנעקר מתוך הקרקע...

שבע פעמים סבב שלמה מסביב לכלתו, אשר הורידה את עיניה. מימין ומשמאל סבב אותה לקול מנגינה על „נבל־חמישית". וכה שר:

אנכי אטום מסוער (? המערכת), אנכי נוגה
הכדור,
אנכי מאור הבוקר; אנכי הנשף האחרון.
אנכי תוך מה שיש בתוך; אנכי חשק החשקים.
אנכי צמח המחיה נשמה; אנכי נשמה המחיה
אדם.
אנכי אדם המחיה מלאך; אנכי מלאך המחיה
את לא־יש־מע.
אנכי האי־נשמע המחיה את האי־נראה; אנכי
אי־הנראה המחיה את האפס;
אנכי האפס, האפס הנני.

ושרהאל שבה ולותה את העלמה אל האפריון אשר הכין שלמה — ויבוא המלך אליה. וירא אותה כראות מנהירת בזהרו. ותראהו ותחמדהו כאוהב יקר מאד. וירח מריח הפרח אשר הצמיחו דורות רבים של מלכים. וישימה כחותם על לבו, ויהיו שניהם מאושרים באהבתם.

וכה גדלה האהבה אשר אהב שלמה את בעל־קמה, עד אשר לא הוסיף עוד לדעת אשה בלעדה מבנות האדם ומבנות הרוחות. ויצו לבנות מלכי הרוחות לעמוד לפני המלכה ולהיות לשפחות לה.

וילמד שלמה את אשתו, בת מלכי הגויים, את עיקרי אמונת אברהם אבינו. ותוסף בעל־קמה סגולה על סגולות רוחה. ויתן האלהים בן לשלמה, ילד פלאים — — —
— — — — — — — — — — — ויהי יפה כירח בארבעה עשר לחודש ניסן, וגדול כאמה גבהו. עורקיו מיצקים, שוקיו מזהירות כזהב ושערותיו כתכלת השמים, עיניו מזהירות מבעד לקשת שחורה וריחו כריח ענבר אי־ערב. ותהיינו בנות הרוחות אומנותיו. וישקו הרוחות עושי דבר המלך את היולדת הצעירה כוס מים ממעין סלסביל, * אשר הביא מגן עדן ולא חלתה ולא הרגישה כאב בלדתה אותו. ויגדל הנער וינשא למעלה ראש, ויהי לאבי משפחת מלכי פרעד אשר מלכו בערב, המה מלכי תימן וכוש מימי קדם ועד היום הזה. על כן יתגאו מלכי חבש ביחוסם ויעשו להם כסא ככסא אשר למלך שלמה, וישימו את תבנית גור־אריה יהודה לסמל בחותם מלכותם.

ויהי כאשר קרבו ימי בעל־קמה למות ברצון האל, ויצו המלך ויחנטו את בשרה וישאו אותה בארון מעצי דפנא, וישימו את הארון בתיבת זהב גדולה ואת התיבה שמו בסיבה של שן. ויצפו את הכל בגביש וברפים, וישימו נחש אשר התפתל מסביב לשמור על המלכה, לבל יגע בה איש עד עולם. ויקונן עליה המלך שלמה והמקוננות בכי רב בכי.

והמלכה מתה בעצם נעוריה, טרם פנה זיוה ויפיה, ביום השביעי לחודש תמוז בשנת העשרים ואחת למלכות שלמה. ולא ידע איש את מקום קבורת „מלכת התימן והשחר". ואולם אבותינו ספרו לנו, כי היא לא מתה, כי אם חיים הלכה מן העולם. ושמה וזכרה יישאר לברכה ולתהלה לדור דורות בפי כל בני־קדם עד היום הזה.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

תכנית ועידת הסיוע היהודית העולמית בקארלסבאד.

א) דין וחשבון על מצב היהודים שסבתו מהמלחמה והפרעות ועל עבודת הסיוע: 1) דין וחשבון כללי. 2) דינים וחשבונות מיוחדים. 3) מצב עבודת הסיוע בארצות: רוסיה הגדולה, אוקראינה, פולניה, גליציה המזרחית והמערבית, ליטה, רוסיה הלבנה, לטביה ואסטוניה, רומניה, בוקובינה, טרנסילבניה, בסרביה, טשכו־סלובקיה, גרמניה, אוסטריה, טורקיה וארץ־ישראל.

* מעין גן עדן, שמימיו מחיים מתים ומאריכים ימי האדם.

ב) דין וחשבון על פעולות הסתדרויות הסיוע: בארצות הברית, אנגליה, קאנאדה, ארגנטינה, הדרום־אפריקה, מצרים, צרפת, איטליה, גרמניה, אוסטריה, יוגוסלביה, טשכוסלובקיה, הולנדיה, בלגיה, שויצריה, דניה, שודיה ונורבגיה.

ג) שעלות העזרה התכופה: הצורות השונות של העזרה התכופה בארצות שונות ובפרט עזרה סניטרית־מדיצינית.

ד) שאלת העבודה הריקונסטרוקציונית: (א) הרצאה כללית על התפקידים של העבודה הריקונסטרוקציונית להרמת המצב האקונומי של העם. (ב) הרצאות מיוחדות: 1) שאלת הספקת החומר הבלתי מעובד. 2) קרדיט ושאלת הבאנקים. 3) ערך הקואופיראטיבים בעבודה הריקונסטרוקציונית. 4) המצאת עבודה (משרדי עבודה וכו') 5) הטפול בילדים: בתי יתומים ומוסדות דומים. 6) הדור הצעיר והחנוך: חניכי בתי ספר נמוכים, בינונים וגבוהים. 7) כיצד לסדר את העברת הכספים הפרטיים ליהודים, קרבנות המלחמה והפרעות.

ה) שאלות ההגירה: 1) אפשרות ההגירה, שאלת הארצות וכדומה. 2) שאלת ההעברה והכניסה לארצות שמעבר לים לקרובים ולבני משפחה. 3) הסדור הטכני של ההגירה.

ו) כיצד ניצור את האמצעים הכספיים: 1) איזה סכום, לערך, נחוץ (הצעות בנוגע לארצות השונות). 2) השתתפות ממשלות הארצות השונות בהטבת המצב החמרי של התושבים היהודים, הרוץ בהשבת נזקי מלחמה, פצוי לנגועי הפרעות, וכיוצא באלה.

ז) שאלת ההסתדרות: הרכבה של ההסתדרות העתידה ומגמותיה.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

הועידה הציונית בלונדון.

(סוף).

מתיך מצבירות מרימם וארמיניה נפלאה נסגרה הועידה הציונית בלונדון ביום החמישי העבר, 22 ליולי. יושב הראש של הישיבה האחרונה היה לואים ד. בראנדייס. שורה שלמה של נואמים, באי־כח כל ההשקפות והזרמים נאמו לפני הצירים. ביניהם: יושבי הראש, ווייצמאן, סוקולוב, ניידיטש, זלאטופולסקי, ילין, מרת בן־יהודה, די האאז, הרב סילבר, סאכאר, ד"ר קליי, שפרינצאק, נוקרשטיין, ד"ר רייך, ד"ר טהון וצוקרמאן. כולם עוררו את הצירים ואת כל הציונים שיתיחסו באמון רב אל הועד הפועל החדש ויסורו למשמעתו בכל לבם, וכי כל ציוני נאמן יתמכר לפחות במשך שנה אחת לעבודה ציונית אקטיבית.

כל הנואמים הנזכרים נשאו את נאומיהם אחרי ניידיטש, שהציע בישיבה הזאת באופן יותר מפורט את תכניתו בדבר קרן היסוד בסכום של 25 מיליונים ליטראות שטרלינג. הקרן צריכה להתמלא מהפרשת מעשר מהרווחים השנתיים של היהודים. אולם המעשרות לא יהיו נחשבים לנדבות אלא להקפה על חשבון העסקים שיוצרו ויתפתחו על־ידי כל הכספים של קרן היסוד. כל יהודי המפריש מעשר מרווחיו לטובת הקרן הזאת יקבל תעודה, שעל־פיה תנתן לו הזכות להשתתף במדה ידועה בהנהלת המוסדות הכלכליים העתידים להתפתח בארץ־ישראל. עשרים אחוזים מ„הרן היסוד" יופרשו לקרן הקיימת; שני שלישים יושקעו במוסדות כלכליים קבועים. יתר הכסף יוצא על ההגירה ועניינים תרבותיים. אף פרוטה אחת מן הקרן הזאת לא תוצא לעניינים אורגאניזאציוניים.

הצעתו של ניידיטש נתקבלה פה אחד. שמונה צירים חתמו תיכף על סכום של 390,000 ליטראות שטרלינג. מרת שווייצר מניו־יורק הפרישה בהזדמנות זו עשרת אלפים ליטראות שטרלינג לטובת בית החולים בטבריה.

נתקבלה הצעת ה„ועד הקבוע" שמספר החברים בועד הפועל הגדול יהיה — 85. הצירים האמריקאיים השתדלו להוכיח, כי העבודה תהיה יותר פוריה אם מספר החברים לא יהיה גדול כל כך. בתור פשרה נתקבל התיקון, כי מספר של 35 חברים מתוך כל הנבחרים יהיה מספר מספיק (קוורום) להחליט החלטות באספות. בין הנבחרים ישנם ד"ר נירדוי וזאבוטינסקי. בתור באי־כח הציונים האמריקאיים נבחרו לחברי הועד הפועל הגדול: **מרת פילז, מרת סזולד, נתן** שטרויס, יוריאן מאק, פרופ. פראנקפורטר, לואיס ליפסקי, ברנארד רוזנבלאט, אב. גולדברג, יהושע שפריירגן, ד"ר סירקין וצוקרמאן.

בתור באי־כח המזרחי נבחרו: הרב מאיר ברלין, סיר סטוארט סמואל והרב פישמאן.

בנוגע לועד הפועל המצומצם נתקבלה התכנית של בראנדייס בשינויים אחדים. הועידה בחרה רק בשלשה חברים: ווייצמאן — נשיא; בראנדייס — נשיא־הכבוד וסוקולוב. אליהם נספחו אחר כך אוסישקין, די האז ויוליוס סימון. אלה האחרונים נבחרו על־ידי שלושת הקודמים בהסכמת חברי הועד הפועל הגדול.

ווייצמאן עורר שמחה רבה בלב הצירים בהודעתו, שנסתדרה „מועצה כלכלית מיוחדה", שתעזור לועד הפועל הציוני בעבודתו בארץ־ישראל. הוא הודיע גם כן, כי „ועד של נאמנים", שחבריו יהיו לורד רוטשילד, סיר אלפרד מונד — המיניסטר האנגלי לעבודות צבוריות, וברנארד פליסנר, יפקחו על כל ההכנסות וההוצאות של המוסדות הציוניים. אולם התלהבות הנאספים גדלה ביחוד, כשמסר ווייצמאן בשם הרברט שמואל את הדברים האלה: „אם הציונים יעשו את חובתם אין דבר שיעצור בעד התגשמותה של הציוניות". הועידה החליטה אחר כך לשלוח טלגראמה של ברכה לשמואל.

לפי טלגראמה מאוחרה, שנתקבלה מלונדון ביום 26 ליולי העבר, נכנסו לחברי „המועצה הכלכלית המיוחדה" — לורד רדינג, השופט הראשי באנגליה, אלפרד מונד והבארון ז'יימס רוטשילד, בנו של הנדיב הידוע. לאלפרד מונד תמסר גם כן ההשגחה על כל עבודת האינג'ינירים בארץ־ישראל; אחד ממפעליו הראשונים יהיה, לפתח את הכח של מי הירדן והרות אחרים לצרכי האלקטרון.

יתר ההחלטות הנכבדות שנתקבלו במשך הישיבות האחרונות הן אלה:

— בנוגע לחקלאות. מטרת ההתישבות החקלאית של היהודים בארץ־ישראל היא: לעזור להתנחל על הקרקע ליהודים כאלה, שהם בעצמם יעבדו את אדמתם. — ההסתדרות תעזור ביחוד להתנחל בארץ־ישראל בתור אכרים ליהודים כאלה שכבר קנו להם נסיונות בחקלאות בארצות הגולה. — חבלי־אדמה גדולים יוקנו, אם גם שאינם מתוקנים לעת־עתה וזקוקים להשבחה סאניטארית. — ההסתדרות תעורר בעלי־הון פרטיים להתישב בארץ־ישראל, אולם בתנאי שיכירו בעיקרים של הלאמת הקרקע, כפי שנתקבלו בועידה ובתנאי שהם עצמם יתעסקו בעבודת האדמה. — ההסתדרות תיצור ועדות של מומחים, בכדי להכשיר את עבודת החקלאות הגדולה וללמד את היהודים את תורת החקלאות. — ההסתדרות הציונית

[illegible] גם [illegible] של הפועלים בנוגע להספקת עבודה, [illegible] הספקת השכלה.

— א י ר ג ו ן. הפראקציות „מזרחי" ו„פועלי ציון" וכן „צעירי ציון" ו„הפועל הצעיר" מוכרות בתור חלקים של ההסתדרות הציונית הכללית. הפראקציות צריכות לתמוך בכסף את התרציב של ההסתדרות.

הפראקציות [illegible] חובות לדרוש את התפטרותם של ציריהם [illegible] אחרים במקומם.

הקונגרס הציוני יקרא בקיץ של שנת 1921, לא מאוחר מלפני ראש השנה.

מספר הצירים לקונגרס הבא יהיה מ־350 עד 400. כל קבוצה ארצית הממנה לפחות אלף שוקלים בוחרת בציר אחד. — הבחירות אל הקונגרס תהיינה ישרות, חשאיות ופרופורציונאליות, אולם לועד הפועל יש הזכות לקבל בנידון זה החלטות יוצאות מן הכלל.

[illegible] את [illegible] באר־ישראל.

ערך השקל יעלה לסכום של דולאר, ולפי ערך הסכום הזה בכל הארצות. אולם לועד הפועל יש הזכות לעשות שנויים בנידון זה לפי הצורך.

כל הכספים להוצאות ההנהלה יוקחו רק מן השקלים ולא ממקורות אחרים. — התרציב לשנה הבאה, שתגמר ביום 31 למאי, 1921, יעלה ל־86 אלפים ליטראות שטרלינג. בוריס גולדברג, גזבר הלשכה הציונית בלונדון, הודיע, כי ההוצאות של 15 החדשים האחרונים עלו ל־582,000 ליטראות שטרלינג. 70 אחוזים מכל הכספים הוכנסו על־ידי הציונים האמריקאים. 80 אחוזים מכל ההוצאות הוצאו בארץ־ישראל.

בפרוטוקול שקרא האנטקה בשם ועד האירגון אמר, כי ישנם עכשיו מיליון שוקלים, [illegible] אין ביכרתם לשקול את השקל הציוני. [illegible] שהציונים הם באיכות הרוב של עמנו.

— [illegible]. הועד הפועל [illegible] אחרים בדבר קריאת קונגרס יהודי [illegible]. מטרותיו של הקונגרס [illegible] באיכות [illegible] של כל היהדות [illegible]; [illegible] לבנין הבית היהודי הלאומי בארץ־ישראל.

— [illegible] ימשיך את קיומו ויעמוד על המשמר, [illegible] על הזכויות [illegible] הדתיות והלאומיות של היהודים בגולה.

— ע ב ו ד ה ת ר ב ו ת י ת ב ג ו ל ה. ההסתדרות הציונית תוציא 12,000 ליטרות שטרלינג (בערך 60,000 דולארים) [illegible] עבודות [illegible] בארצות הגולה. הציונים האמריקאים התנגדו להצעה זו. הרב סילבר הודיע בשם חבריו מאמריקה שהציונים האמריקאים לא יקבלו עליהם כל אחריות בנוגע ההוצאה [illegible] הזאת לפעולות. הצירים האמריקאים השתמטו מהצביע בקבלת [illegible].

— ע ב ו ד ה מ ד ע י ת ו ח נ ו כ י ת ב א ר ץ י ש ר א ל. האוניברסיטה העברית תפתח תיכף [illegible] [illegible] ומדרשה לחכמת ישראל ולשפות השמיות.

— ועד ההנהלה יהיה מורכב מתשעה חברים. שלשה מהם יהיו [illegible] ששה [illegible] ההסתדרות הציונית ואגודת [illegible]. [illegible] היא אומרת גם כי, [illegible] אוטונומיה גמורה.

העבודה הסאניטארית בארץ־ישראל תתנהל על־ידי מוסד מרכזי של [illegible]. [illegible] האמריקאים [illegible] היא, משום [illegible], כי מוסד סאניטארי מרכזי יגע בזכויותיה של „הדסה", [illegible] הצטיינה בעבודתה המדיצינית בארץ־ישראל.

— ההסתדרות הציונית תיסד בארץ־ישראל לשכת הגירה ראשית עם סניפים בארצות הגולה, וכמוכן תיסד משרדים בערי החוץ כדי [illegible] את תנאי ההגירה הקשים. ההסתדרות תעזור גם כן למהגרים בהלוואות, כדי שיוכלו לסגור או למכור מסחריהם בלי הפסד.

— א י ר ג ו ן ה י ה ו ד י ם ב א ר ץ ־ י ש ר א ל. [illegible] בתמיכת וויצמאן, כי היהדות הארץ־ישראלית תתארגן על הבסיס של אוטונומיה בנוגע לעניניהם הפנימיים וכי תקרא אספת הנבחרים שישתתפו בה באיכות כל המפלגות [illegible].

ה ע ר ת ה מ ע ר כ ת. את הפרטי־כל המקוצר של הועידה הציונית, שמסרנו בשני הגליונות הקודמים ובגליון הזה, ערכנו על־פי הטלגראמות המיוחדות שנתקבלו במערכת ועל־פי הטלגראמות הכלליות, והיתה לנו התקוה שסופרנו המיוחד בלונדון ימלא במכתביו אחרי הידיעות הבלתי שלמות שלנו. לשמחתנו נוכל להודיע לקוראי „התורן", כי עם מסירת הגליון הנוכחי לדפוס קבלנו מכתבים אחדים מאת סופרנו הנכבד, ובהם הוא מוסר רשמים ופרטי־כל מפורט מן הישיבות הראשונות. את המכתבים האלה וכן יתר המכתבים על הועידה שיתקבלו, כפי שאנו מקוים, בסדרם, נפרסם בגליונות הסמוכים.

שונות

— ס י ו ם ה ש ע ו ר י ם ל מ ו ר י ם. ביום א', מוצאי [illegible] בבית־הספר הלאומי [illegible] סיום השעורים למורים מיסודן של ההסתדרות הציונית וההסתדרות העברית. נחלקו תעודות למסיימים האלה: ש. נ. כסף, ד. אייזנשטאט, י. הולנדר, ח. סאהוב, אורצקי, י. אלקוף, י. סורניק, פ. ש. צאן, אפשטייקר, ס. [illegible], י. [illegible], מ. [illegible] [illegible]. [illegible] ה. א. [illegible], י. י. פריישבוך, ד. [illegible].

* * *

[illegible] בארץ־ישראל נקראו כל הילודים בבית־חולים עברי אחד בשם המזכיר את המאורע. כל הזכרים נקראו בשם „יגאל" והנקבות — „גאולה".

* * *

[illegible] במאמר הראשי [illegible] „[illegible] העברים" שבגליון הזה, עמוד 2, חטיבה א', בשורה שלפני האחרונה [illegible]: מלחמתו עם המלמדים

ספרות ארץ-ישראל

נתקבלו ספרים חדשים:

1) **מעברות,**
ירחון, בעריכת יעקב פיכמאן. חוברת ה'. המחיר $1.00. עם המשלוח $1.15.

2) **מולדת,**
ירחון לבני-הנעורים, בעריכת יעקב פיכמאן. חוברת ו'. המחיר 50 סנטים. עם המשלוח 60 סנטים.

3) **האדמה,**
ירחון, בעריכת י. ח. ברנר. חוברת ו'. המחיר $1.00. עם המשלוח $1.15.

4) **הפועל הצעיר,**
שבועון, גליונות כא, כב, כג, כד. מחיר כל גליון 20 סנטים. עם המשלוח 22 סנטים.

5) **העולם,**
שבועון, יוצא בלונדון. גליונות כא — כה. מחיר כל גליון 17 סנטים. עם המשלוח 19 סנטים.

6) **הארץ**
עתון יומי. גליונות בודדים. מחיר כל גליון 7 סנטים. עם המשלוח 8 סנטים.

הכתובת:

Zionist Organization of America
55 Fifth Avenue, New York, N. Y.

לתקנת המורים העברים.

אגודת המורים מבקשת מכל המורים העברים, בין שהם חברים לאגודה ובין שאינם חברים, בין שהם בניו-יורק ובין שהם מחוץ לניו-יורק — שלא לקבל שום משרה חדשה בניו-יורק והסביבה בטרם שיתיעצו עם מזכיר האגודה.

המזכיר נמצא בלשכת האגודה, 114 האביניו החמישית, חדר 1412, בכל יום משעה 10 עד 2 אחר הצהרים.

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן נוסע עכשיו לשם עניני „התורן", וכמו-כן לשם יתר העתונים הציוניים במדינת מ א ס ס א ט ש ו ס ט ס. הנסיעה הזאת היא האחרונה של מר כהן. לכשיגמור את נסיעתו זו יעזוב את ארצנו ויסע לארץ-ישראל.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

הנהלת „התורן".

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) א. כתבי ראובן בריינין, כרך א', ספורים וציורים. 218 עמודים. מכורך בד הדר. המחיר — $1.75
ב. כרך ב', חיי הרצל, חלק א'. מכורך בד הדר. המחיר 1.65

2) „לוח אחיעבר", שנה א', מאסף ספרותי, 464 עמודים, בלי כריכה — — — — — 1.50
בכריכת בד יפה — — — — 2.00

3) ספר הזכרון לבן־יהודה, מאסף, ערוך על־ידי ראובן בריינין. הוצאה מהודרה, 92 עמודים — — — — — .50

4) „התורן" החדשי, שנה א', מכורך יפה — — — — — 1.50

5) „התורן" השבועי, שנה ג', מכורך יפה — — — — — 3.00

6) „התורן" השבועי, שנה ד', מכורך יפה — — — — — 3.50

7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד"ר דוד ניימארק. בלי כריכה — — — — — .45

8) תיאודור הרצל: נאומים קונגרסיים, בתרגום ש. גינצבורג. בלי כריכה — — — .15

9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — .25

10) ב. נ. סילקינר: מול אוהל תמרה, פואימה — — — — .25

11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים, מאת פרופיסור י. פרידלאנדר — — — — .15

12) מחג לחג, קובץ. חוברת א' .10

13) מזל טוב, קומידיה במערכה אחת, מאת שלום־עליכם, תרגום י. ד. ברקוביץ — — .10

14) שלילה וסתירה, הסתכלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — .10

15) „חלום אָביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — — — — — .05

16) א. השפה והתחיה, מאת ד"ר בן־ציון מוסינזון;
ב. העברית בארצנו, מאת י. בן־צבי — — — — — — .03

17) א. הספרות העברית ועתידותיה, מאת ראובן בריינין; ב. המבטא בלשון העברית, מאת א. בן־יהודה .03

18) עברית ולעזים, מאת א. בן־יהודה — — — — — .05

19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה, מאת ק. ווייטמאן — — — — — — — .02

20) וואָס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פרישברג— .02

21) דאָס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — .05

22) שפתנו, מאת מ. שיינקין — .05

23) מלחמת היהודים ברומאים, סקירה היסטורית, מאת ישראל בלקינד (מנוקד) — — — — — — — .35

24) „אונטער'ן שאָטען פון חרמון", א באנד ערצעהלונגען פון ארץ־ישראל. 276 זייטען, פיין אילוסטרירט — 1.20

25) אהבת ציון, מאת אברהם מאפו. מכורך — — — — 1.35
בכריכה די־לוקס — — — 1.65

26) מורים, רומאן מאת י. אפאטאשו. מכורך — — — — 1.35

27) ד"ר שמריה הלוי לוין: „בימי המעבר", קובץ מאמרים — — — — — — — 1.40